

BAJAI HONPOLGÁR

2015. január

XXXVI. évfolyam 1. (290.) szám

Ára: 250 Ft

Ifj. Éber Sándor tanítás közben (a Türr István Múzeum archívumából)

E számunk tartalmából

- Éber Sándor a Szent Péter és Pál-templom 1938-as felújításáról (Fábián Borbála fordításából)
- A belügytőlán népszerű (Kismer Péter novellája)
- Eméltémozgások Banga Szabolcsról
- „Jovábbra sem okozhatunk csalódást fogyasztóinknak” (Zalovai László interjúja Az Év Fíródszetszó díjat nyert Koch Csabával)
- Kínai kalendok. 1. rész: Irány északnyugat, ott: Kína (Körmöczai Áron beszámolója)
- Német lovasság Baján, 1944. A katonas szabadnapja! (Pencz Rudolf krónikájának 3. része)
- Méneskötés a középvezető körül. (Mayer János kritikája a Rádió Színpad legújabb előadásáról)
- Újra együtt, szívetemben (Jász Zoltán beszámolója érettségig felkészülésről)
- „Az időt lejtőben megcsokasodunk (Nagy Erőss recenziója Kabdebó Tamás új drámájáról)
- A 2014. év tartalommutatója (Jász Anikó összefoglalása)
- Velejárni védtelennek a beki veréb (Nebokajó László és Schaeffer Viktor írása)

Ifjabb Éber Sándor diákja voltam a tiszavirág-életű építőipari technikumban

Visszaemlékezés több mint hatvan év távlatából

1951-ben „Építéstük a szocializmus!” jelszóval felvértezve Magyarországon újabb építőipari technikumokkal növelték a már meglévő szakemberek állományát. Szülővárosomban, Kiskunhalasban is beindítottak egyet, ahová sikerült belopakodnom. Belopakodni? Igen, ugyanis annak ellenére, hogy eminens diák voltam, Rákosi-bérenc polgártársaim, a magyar elvtársak osztályidegenségek bélyegzővel megfilitolták, hogy gimnazista legyek. Egy teljes, főként zsebtanulással előhözöllyukas év után nagy nehézségek árán végül is technikumi tanuló lehettem.

Az 1952/53-as tanévben a halasi technikumot áttelepítették Bajára. Másodévesként hirdelen ott találtam magam a Vonatkert féhéren puritán téglapépületében, amely akkor még érintetlenül állt. Az esetlen toldalékokat később aggatták rá. Ugyanakkor iszonyú primitív körülmények között bentlakója lettem az iskola közelében lévő, Dörzs György úti Népi Kolégiumnak, ahol katonás volt az élet. Egy mai fiatal számára az akkori agyonszabályozott, kontrollált életvitelünk teljes mértékben elképzelhetetlen és hibetelen.

A „jó bécsi”, ahogyan Sanyri bácsi magát néha finom ironiával és némi cinizmussal is titulálta, többször megfigyeltem, amint nyhén félreacsapott zöldes kalapjában, könnyed eleganciával a napfényre platinoközött iskolánkhoz sétált. Negyvenes éveinek közepén járt. A zöldes tónusokat kedvelte. Éber tanár úr csak keveseknek volt „Sanyri bácsi”, a kiváltszottaknak is csak zárt körben.

Az iskolában tanduravizokt őt, elvtársnak szólítani paradox lett volna. De nem is igen elvtársztunk. Ami a tanári kart illeti, furcsa egytttes volt. Szocializmus ide,

szocializmus oda: többségük „burzsoi ideológiával volt fertézve”, persze azért akadnak elvtársak is.

Döbbenetes látvány volt, amikor iskolánk előcsomókában Éber Sándornak kellett a hős szerettet Rákosi (Rosenfeld) elvtársunk mellőzöbért posztamensre helyeznie. Egy igazán ócska, kommersz gipszöntvényvel kellett bajlódni. Balázs bácsi, szeretői közműveltségű műhelyatajánk asszisztált neki.

Éber tanár úrral első rajzóránim szembesültünk először. Határozott, autoritást sugárzó volt a föllépése, kompromisszumot nem tűrő és imponáló egyben. Földkeltta, hogy milyen sorrendben, milyen vízfestékeknek kell lenni a paletán, és rögtön demonstrálta is, hogyan kell rögzíteniük őket, majd elmentőudást nem tűrően hozzátette: aki másként jár el, annak az akvaréllészeitét a szemébe dobja. Határozottságával meglepette az osztályt.

Az építés, de a félig-meddig építész számára is nélkülözhetetlen a praxisorientált rajztudás. Nélkölöbözhettem még számítógépes világunkban is. Fontos, miként a zenészek számára a kottázás. Három éven át Éber Sándor tanított minket rajzolni, de ő oktatta az ábrázoló geometriát, majd később az építészet és a művészetek történetét is. Nagy kultúrjáról, sokat látott, tudatos zeneszer, szuggesztív módon interpretáló oktató volt. Visszaemlékszem, milyen csodálatot voltam, amikor az Éber-örök után, elsőéves műgyémtertanulaként, az ugyancsak Bajáról származó Major Máté monoton, meglehetősen szűz, az ókori építészet kezdetét analízáló előadásával kellett beérni. Major érdekes jelenség volt, építéleti Bauhaus-kultúrájáról, építészettörténeti írásai erőszakosan marxizmus-orientáltak voltak.

Már gyerekként is szerettem rajzolni. Tihanyi mester, akinek egyik műve ott látogott nappalim falán, gyerekkori firkálásaim látán szüleimnek művészpályát jövendőlt nekem. Sanyi bácsi számára is rögtön nyilvánvaló vált, hogy valamelyest elbáno a rajzeszközökkel. Főfigyelt rá. De tudomására jutott az is, hogy a Pécsi Konzervatórium tanárától, Sassy Iringótól, akivel ő is barátságban volt, cselődni tanulok. Egyébként számára is választott hangszer volt a cselő, a zene pedig életelen. Mellékesen, jó színműve lévén, hamarosan ráértett arra is, hogy ami szülői háttérrel illette, kultúrközegből csöppettem a népi kollégium sajátos világába.

Furcsa helyzet volt Baján, valahogy a szabadegetem és a Rudnay-féle művészetle alapítási szándékát tekintve „kultúrát a plebsnek” fedőnévvel leplezve, a bajai esztétikélek körében titokban, kifejezet-

ten polgári kultúra burjánzott. Sanyi bácsi, Éber tanár úr közéleti aktivitását is a „népi kultúráért” fedőnév álcázta. Képzőművészeti előadásokat tartott, körigált a rajzkörben, kiállításokat szervezett.

Sanyi bácsi irántam érzett szimpátiája gyorsan érlelődött. Jövőtőlbel kontaktusba kerültem a bajai rajzkörrel, ahol egyszer épen gipszfejet rajzoltam, amikor az öreg Rudnay mester munkámra nézett. Külön kollégiumi engedéllyel eljárhattam Éber Sándor esti műtörténeti előadásaira. Kiváló, nagyon szuggesztív előadó volt. Színesen, saját élményei alapján beszélt. Utazásai során sokat látott, tapasztalt, telítve volt mondandóval.

Azokban az időkben Magyarországon kesztrebe voltak zárva, külföldre nem mehetünk. A tőle hallottak elképzeltetelenekek voltak számunkra. Nem remélhették, hogy valaha mi is, miként azt ő tehetta, a szépre vágyakozva utazzunk, megismerjük mind azt, amiél ő oly lelkesen és reodkívüli hozzáértéssel beszélt. A Nyugat akkor nekünk egy szinte nem is létező, transzszendens világ volt. Itáliéért különösen rajongott. Emlékszem, egyik építészettörténeti órányan az olasz művészet kontrasztjairól milyen mértékben karlódroza a németek Regensburg közelében épít Walhalláért.

A bajai zeneiskola növendékeként viszonylag sokat kellett nyilvánosan előlégni, ami részben kommerszerünk, Tímáry Mária tanárnő agilitásából adódott. Nekem esetenként szólozom is kellett, egy alkalommal még akkor is, amikor hangversenyünk záródócékát a zeneakadémisták Bajára látogató Vársáry Tamás lépett fel. Zeneiskolai próbám ismerem meg Sanyi bácsi korosztályombeli unokahúgát, Pintér Enikőt. A félárven maracit Pintér gyerekekkel, Enikővel, Örsödel, Boglárkával és Zalánna Sanyi bácsi sokat tördött. Együtt láktak az Éber-házban.

Zenei aktivitásom tetszett Sanyi bácsinak. Egy alkalommal magával vitt Laci bácsinhoz, akinek a lakásán zenét hallgattam. Ezt követően rendszeres vendég voltam ott. Laci bácsi (dr. Gondos László) muzikussága Baján ugyancsak ismert. A szabadegetem keretében már 1947-ben aktívan tevékenykedett „szabadegetemelődési előadóként”. Orthonában a zenei esték kizárólag privát jellegűek voltak. Külföldi összekötései révén ő már akkor komoly nagylemez-állományal rendelkezett, amikor Magyarországon ezek a lemezek még forgalomban sem voltak. Olyannyira, hogy bizonyos műveket náta különböző előadóktól is meg lehetett hallgatni. Egy alkalommal Beethoven közimert zongoraszonátját hasonlítottuk össze Emil Gileis és Wilhekn Kempff előadásában. Kempff pre-

Az említett Éber-portré

cíz német stílusba voxlakunk. Kempffet később többször személyesen is hallottam koncerteken, mindig nagy örömmel, élményt adóan. Laci bácsi estém különösen a bécsi klasszikusokat preferáltuk. Az estlere Sanyi bácsi gyakran écsényját is magával hozta, akiről akkoriban kiváló portré festett. No és időtöként ott volt Enikő, az unokahúga is, akibe sikerült diákóként beleszeretnem, mégpedig őy módra, hogy közöttünk ez sokáig sem lett nyilvánvaló.

Idővel bejáratos lettem az Éber-házba, no nem kévézni, léyseni nem jöhetett szóba. Az öröké tevékeny Sanyi bácsival együttlétem többnyire valamilyen tevékenységhez kötheték. Képeket rendeztünk, kiállítás anyagot válogattunk stb., miközben nagyokat beszélgettünk. Az együttlétek nagyon szórakoztatóak és számomra igen tanulóságok voltak. Nagy érteve volt közlékenység, sajátos reflektált a mindennapok történéseire. Dizalmába figadott. Az ágya fölélt, a fölyvitható fedlap mögött egy Krisztus-fej rejtődött. Megmutatta. Az egyházi megközelítések bázisán, de a csuládi tradícióból eredően is Sanyi bácsi erősen kötődött a római katolikus egyházhoz. Vallási témákat filozófiai vonatkozásban nem nagyon érintettünk, az egyházi művészet viszont állandó témát közöltünk. A templomok freskófestésének gyakorlatáról is kedvvel és szívesen beszélt. Egyes dolgokról igen elutasítóan vélekedett. Hollywood filmművészetét markánsan kritizálta, fílként morális aspektusból. Igazán nem nagyon tudtam, hogy miről is értekezni, hiszen az ötvenes éveiben nálunk szinte kizárólag szovjet filmek vetítettek. A népi kollégiumból tőlén kéthavonta egyszer mehetünk moziba, párosával sorban vonulva, tanári kísérettel. Katonás volt az élet.

Ifj. Éber Sándor művészetének bemutatására, hozzáférése méltóságára már sokan vállalkoztak. Akkoriásí önmagukról beszélnek.

Mi, tanítványok mindig nagy érdeklődéssel és figyelemmel követtük Éber tanár úr tevékenységét, örömet adva műveinek szílést. Nekem jó rajzosként abban a privilégiumban is részem volt, hogy időnként velem mehettem darsi társára, megfigyelhettem őt alkotó munkájában, és magam is próbálkoztam a pasztellfestés sajátos technikájával. Mindig a sötét tónusokkal kezdett, és a világos színeket hagyta utoljára. Az akvarellés fordlított sorrendet követel. Akkori kísérleteimnek jó néhány emlékét még ma is őrzöm, de nagy becsben tartom azt a Baja főterét ábrázoló akvarellt is, amelyet Sanyi bácsi nekem ajándékozott és dedikált.

Édesapjáról Sanyi bácsi gyakran és igen hálásan beszélt. Saját kilátásainak megnyitón is mindig kiemelten megemlékezett róla, emócióit sem leplezve, őtközve. Előfordult, hogy ilyenkor elárta magát, ami nem volt teátrális, hatásvidás. A neves freskófestő, idősebb Éber Sándor, aki jól is zongorizált, nagy vitalitással és aktivitással rendelkezett. Kedves, Sanyi bácsitól halott anekdota édesapja Tornyai-portréjának

szílése. Szeretett anekdotázni. A hőmzövérsáthelyi születési Tornyai János státiós, leboronyozó jelenég lehetett. Egy kora délután érkezett id. Éber Sándor látogatósára. Miután a két művész megbeszélte az öket érintő aktuális témákat, Éber Sándor szerette volna folytatni az éppen őt nagyon foglalkoztató tevékenységet, de Tornyai csak üldögélt tovább, és semmi jelet sem adta a távozásnak.

Ébernek tényleg egy ötlete, leltit a zongorához, és így szót Tornyaihoz: „Jánoskám, betyárótázzunk!” Mindezt abban a reményben tette, hogy Tornyai nem veszi a lapot, kitérően reagál, majd búcsúzódik ki. Nem így történt. Tornyainak megzestett az ötlet. Már-már esteledni kezdett, de a nótázás se hogy sem ért véget. Ekkor Éber másikat próbálkozott. Így szólt: „Jánoskám, szívesen látnálak vendégül, de ma csak igen egyszerű vacsoránk lesz, egy kis szalonna kenyérről”. Mire Tornyai reakciója így hangzott: „Sándorkám, az nagyon jó, és azt nagyon szeretem.” A vacsora is lezajlott, de Tornyai továbbra sem tájított. Éber tudta, hogy a festők kifejezetten utálják, ha modelkedniük kell. Menekülnek előre. Tornyaihoz fordult: „Tudod, Jánoskám, most megfestelek.” „Sán-

dorkám, ez remek!” – hangzott a válasz. Az éjszaka leple alatt elkészült Tornyai portréja, amellyel Sanyi bácsi, az ifjabb, kora reggel fölhatozott Budapestre, hogy az éppen aktuális műcsarnoki kiállításban bemutatassék. Nagy sikere lett. Éber Tornyai portréját mankisságnak méltató azóta is kiemelten említi.

Sanyi bácsit utólagra egyetemistaként láttam. Svájcba kerülve becsukódhat előttem Magyarország kapui. Két évizdenem át zírva is maradtak, így nem mehettem Bajára azokra, az érettségit találkozóokra, amelyeken még ő is ott lehetett. A dalnéklés abszolút mestere, Dietrich Fischer-Dieskau pályája zenitén, a hatvanas években elmerészkedett Budapestre is. Nagy nébészégek árán, egyetlen pesti koncertjére jegyet kaptam az Erkel Színházba. A színelben kit látok? Sanyi bácsit, barátai társaságában. Fischer-Dieskaun nem tudta kihívni, daisírt kivételes alkalomként fölhatozott Budapestre. Nagy örömmel a találkozás, mondhatom, mindkettünknek. Barátaink, az én nagyon kedvelt, tehetségos diákomeit” mutatót be, érdemeimet meghaladóan tüdicsérve. Ifj. Éber Sándor mérföldes volt életében, nagy hálaival őrzöm emlékét.

Csarda György épitész, Zürich

Éber Sándor a Szent Péter és Pál-templom 1938-as felújításáról

Baja belvárosában 1742 és 1764 között épült fel a Szent Péter és Pál-templom. Az évszázadok során többször átalakították, díszítették. Kívülről a leglátványosabb átalakulása a templomtorny növekedése volt: a 18. század vége óta 50 méterre magasodott. A bajai polgárok az 1840-es tűzvész után sem egyeztek bele abba, hogy kisebb legyen. Bár a templom ebben a tűzvészben szenvedte a legnagyobb károkat, belső berendezése mégis szerencsésen megmenekült, ezért láthatók ma is a 19. század elején állított barokk oltárai. A legnagyobb külső felújítása 1922-25 között történt, ekkor új bejáratkiképzést kapott. Belső felújítása, restaurálása pedig 1938-ban történt, amikor a templom új mennyezetszékű készült. (Ez több könyvben, pl. a műemlékjegyzékben is 1939-re teszik, de a dokumentumok és a korabeli újságok híradásai alapján egyértelmű, hogy a freskók 1938-ban készültek.) Az 1938-as felújításról Éber Sándor összefoglalását őrizi a Kalocsa Főegyházmegye Levéltára. Ez a legteljesebb összefoglalása annak, mi minden történt 1938-ban, és kiknek köszönhető a templom megújulása. Ezért érdemes megismerni az eredeti szöveget. (A szöveget mai helyesírás szerint, annak hibáit javítva közöljük – a szerk.)

„A bajai plébániatemplomban 1938 nyarán végzett festőművészi, dekoratív és restaurációs munkák leírása: A templom az 1938-as eucharisztikus és Szent István-év szellemében állítják új díszbe. Ez a két vezető gondolat irányítja a templom freskóinak megkomponálását. A másik feladat az épület stílusának megfelelő dekorálás és a berendezési tárgyak visszahelyezése az eredeti stílusban, szem előtt tartván a mai művészi és gyakorlati követelményeket is.

A szentély freskói – A szentélymennyezetet hatalmas, felhők közül kibömböző angyal száll felénk, kezében a szentszámotatóval. Barokkos lendülettel, friss színelvel elsőnek ragadja meg a hívők szemét, hirdetés az oltárszentség diadalát.

Jézus az emmaszi tanítványokkal (a sekrestye falán) freskó: Csendes naplemente hangulatában halad előttünk a két tanítvány s közöttük észellenállban Krisztus, aki a szomorkodó tanítványoknak magyarázza, hogy

„nemde mindennek így kellett történni...” Csak a kenyérfőrtésor ismerik fel a megváltót. Utalás: A mai zírvaros eszmék útvesztőjében Jézus legyen a mi útirásunk.

Jézus fogadja a fardát, csögdéit emberként (az Oratórium falán): Az őszegy anya gyermekével, az élet előtt álló jegyespár, a tudományal foglalkozó ifjú, az elfáradt szellemű és testi munkás vizsgálást véroan tekint Krisztusra, akinek szeméből a szeretet, a megérés és sok-sok biztatás sugárik. „Mindenki vegye fel a keresztjét és kövessen engem.” (Krisztus mögött angyal tartja a szentvedések jelvényét) – „Én vagyok az út, az igazság és az élet.”

Tehát a három kép együttesen az Úr Jézushoz, az oltárszentséghez viszi a hívők gondolatát, imádságát.

A hajómennyezet képei Szent István király és az Árpád-házi szentek életéből merítik tárgyukat.

A középső mennyezet a legnagyobb kép Szent István és kora. Az általa alapított római kettős tornyú bazilika homlokzata előtt reggeli napfényben áll középpont a szent király. Fogadja a fényes kilátást, akik a

pápai koronát adják át. Jobb felől a magyorkor térítése és keresztelési munkája folyik; míg a kép bal felén a gyermeknevelés munkáját végzi szerzetes nő. A király, Asztrik püspök, a kíséret, a prúdalkáló és keresztelő szerzetesek, a magyar főurak, a közép, megannyi eleven, karakteres figura, akiknek arca héven tükrözi a nagy esemény kiválottá lelkiállapotot.

A hajó első mennyezetén Szent Imre királyfiat tanítja Szent Gellért az Ave Mariám. A barokkos műlőben és megkapó színezéssel festett kép középpontjában Szent Imre elragadtató hangulatban jelenik meg a Szűzanya Jézussal.

Az utolsó mennyezetén Szent Erzsébet karitatív munkájával áll előtűnik, ma is eleven példát és buzdítást nyújt a hívőknek. A kép egyrészes, meleg hangulatban színesen jelennek meg földcsók, szögnyégek, nyomorultak, valamint Szent Erzsébet szelvével.

A kórus elején – A kórus mellvédjén Szent Cecília éneklő angyalokkal emeli a hely jelentőségét. Az itt leírt képek mind valódi alfresco technikában készültek, hosszú századokra szárvaz azokat.

Dekoratív festés – A templom higgadt barokk, sokszor már a copf stílusú szülői hangulatának megfelelő izléssel és monumentális képek möltó keretezéseiként készülték a dekoratív munkák. A két mennyezetre tagozódó szentély, a három hajóbeli mennyezet különösen díszes.

Egyszerűbbek az aránylag kis felületű oldalfalak festései. Kiemelkedő díszítést mutat a szentélybeli két oldalfreskó keret környezete, valamint a Szűz Mária-szobor és a Jézusszive-szobor körüli fülkék megoldása. Különösen gondallal készült a sekrestye és oratórium dekorálása. Hasonló módon megújul a festés a kórus alatti részben és a Szentség-kápolnában is. Új olajfestésű mázólat kapott az egész templom lábazata, sekrestye és oratóriumi ajtóik, a kórusi mellvéd.

A templomter hatását nagymértékben javította az egykor megrongálódott és befestett szakközpilér-síjvezetek előkerülése és restaurálása. A pilérek fényezése közben tűnt elő, hogy a kaputelek feletti rész is stóckolustro volt. Az erősen megrongált és rosszul javított, végül befestett párkányok most a pilérekkel együtt megtisztítva és fényezve díszítik a templomot.

A főoltár egész épülete a régi portál megtisztítva, fényezve és a festett plasztikák, szobrok megújításával állanak díszben.

Hasonló módon restaurálták a szőcszék és szobrait. A főoltárra a templom pincéjéből felfedezett Szent János tanítvány és Keresztelő Szent János szobrait teljesen restaurálva és átfestve a főoltáron egykori helyükre kerülték. A templom összes aranyozásait megtisztították, a szükséges aranyozók, illetve bronzozási részeket megújították (oszlopfekék, kápolnakeretek, rozetták, tabernákulum stb.).

Mindenzen dekoratív munkákat Korény József dekoratív-templomfestő áldozatos odaadással és izléssel tervezte és végeztette.

Óltárképek tisztítása és restaurálása – A főoltárkép, valamint hat kisebb melléoltár olajfestménye az évtizedes piszok(tól) és porlejt szakszerűen megtisztították, az utóbbi kis képek lakkozása a beállott időszak miatt a tavasszal végezőndő el.

Berendezés – A szorosan vett festési munkákhoz járul még a következő berendezések restaurálása és beállítása. Mindenekelőtt a szentély szorult rá egy alapos restaurálásra. A stílustalan és idegen izléstű batorzat helyébe stílusos barokkátalakítások történtek. Előkerült erősen rongálódott állapotban az egykor(i) keresztelőkút. A XVI. Lajos korszaki faragott díofa szekrényre ma megújítva, díszesen áll egykori helyén.

A papi trónus és székek hasonlóan kicserélődtek. Helyükbe a keresztelőkút stílusában tartott, szépen faragott díofa tálbortokok állnak. Az ornátion patróziusi pad helyén abból átalakítva stílusosan faragott díszes,

izléses pad került elő. Új cancelus került a szentélybe. Az egykori vörösműrvány áldozatköszörítőt izléstelen vasrácsa cseréltek a legutolsó restaurálások. Most stílusos tervezett barokk műfáviányt készült lépcsővel. A középső, kettényíló vasajtó kézzel domborított, aranyozott díszekkel szép kovacs munka (Nagy András városi tanácsnok tervei szerint).

A stációképek rossz rímái új, egyszerű keretekkel cseréltek ki. Kiegészítést nyert a pompás Polimberger-féle sírmlék felírata. Újralakozva állanak a gyóntárszékék stb.

Átalakították a templom világítása is. A főgő nagy csillárók, melyek a templom terhatását erősen rontották, kikerültek. Helyettük a pillérfőkre bemélyítve elhelyezett reflektorok kerültek. A munkát a Városi Villamosművek irányításával készítették.

Két, 30 centiméteres rejtett szellőzőnyílás készült a szentély- és kórusmennyezetben.

A templom egész belső képe megváltozott. Meleg, világos és a színezés harmóniájában ünnepi térhatás fogadja ma a hívőket. Várakoztatlan gyorsan történt a nagy munka sokak áldozatosságával, főleg a prelátus plébános fíradhatatlan áldozatos munkájával.

A templom összes freskóit új Éber Sándor festőművész tervezte és festette mind alfresco eljárással. Segítőitársai voltak lánya és fia. Éber Anna a Szent Cecília-freskót, ifj. Éber Sándor pedig az emmaszi Jézus képét festette meg, szintén freskó technikában.

A templom belső munkálatainál a berendezések és restaurálások ifj. Éber Sándor tervei és személyes irányítása szerint történtek. Az asztalosmunkákat Wégenblatt Perencz asztalosmester, a műfém munkákat Kender János, a műlakatosmunkákat Köbling Kálmán mesterek végezték. Az egész templom állványozásához ingyen fanyagot Dely Győz fákerekedő kölcsönözt.

Baja, 1939. I. 13.

Éber Sándor festőművész

Közlétezi: Fábán Borbála

BAJA VÁROS KÉPVISELŐ-TESTÜLETÉNEK 2014. DECEMBER 13-I ÜNNEPI ÜLÉSÉN

Dr. Gál Zoltán „Baja Város Diszpolgára” • Dr. Bálint Tünde (posztumusz) „Baja Városért” • Lehoczki Imre „Baja Városért” • Schindler Máttyás „Baja Városért” • Csóka Zoltánné „Baja Város Közszolgálatiért” • Osztrigonác József „Baja Város Oktatásáért” • Schmidt Lajos „Baja Város Oktatásáért” • Sugovica tánckör „Baja Város Kulturájáért” • Erősné dr. Matin Eszter „Baja Város Egésszégügyéért” • Dr. Walter Ferenc „Baja Város Egésszégügyéért” • Mogyi Bajai Birkózó Klub „Baja Város Sportjáért” • Zsigó Róbert „Baja Város Fejlesztéséért” • Dr. med. Elisabeth Fessl de Alemanny „Baja Város Szociális Feladatának Ellátásáért” • Mádai Dalma „Baja Város Pro Caritate Díja” • Kammermann Péter „Baja Város Közéletiségáért” • Strieg István „Baja Város Kisebbségéért” • Hernádi Tibor „Az 1956-os Forradalom Emlékéjé” • Lex Orsolya „Baja Város Polgármester Kifüntés Díja” • Végh Tamás „Baja Város Mestere”

küüntetésben részesült.

Minden díjazottnak sok szeretettel gratulálunk!

A Bajai Honpolgár szerkesztősége

A boldogtalan hírlapíró

Sipos Loránd grafikája

Bujánovics Viktor egykedvű lomhasággal lépett bele a papucsába, vizgatta, nehogy a bal láb megelőzze a jobbot, majd lötyintve némi vizet a porcelán lavórbá, szeméből ki-mosta az éjszakai rycsmáit, és tulajdonképpen a reggellet is, mivel hogy a csonból fira-gott angyalokk alatt az ingóira már elütötte a tized, majd az ablakhoz lépett előtűzte a függőnyt, és kipillantott az utcára.

– Esik – állapította meg. Méghozzá sűrű, apró szemű eső, ami nem áll el estig, viszont elviszi az ember életkedvét, és szeptember lévén már semmi hasznot nem hajt. A házigazda majd elmondja, hogy a szőlőt megrögzd tőle, pedig rajtunk a szőlőret, s az idei bor megint pocské lesz, mint a tavalyi, mert akkor is folyton esett, s mire belefoghattak a szőlőre, megrepedeztek a szőlőszemek, s hogy milyen következmények származtak még, arra Bujánovics már nem emlékezett. – A vén gazember ügyis ritkán kínál meg – futott át az agyán, és attól kezdve nem aggdótt a szőlőért, viszont észbe juttot, hogy szerda van, esteire lapzártá, és egy cikket még meg kellene írnia, a másikat pedig, amit egy félresikerült randevű kedvéért tegnap az asztalán hagyott, be kellene fejeznie.

– Nincs valami nagy szerencsém mostanság! Mondhatnám, Fortuna istenasszony kifejezetten a farrát fordítja felém, pedig a nyár közepén már úgy tűnt, elsimulnak a hullámok a fejem körül, most meg úgy csapokdnak, hogy nem győzöm kapkodni. A klilitásaim nem valami rózsasalagba illedek.

Kijöblötte a száját, leült és szemezni kezdett a preparált szarvasokonyákkal, amelyek agancsokkal a házigazda szellemét sugallták. – Lám, milyen költői vagyok ma reggel, pedig már rég nem írok verseket. Még hogy rózsasalagba! Inkább a Posványosba, vagy hogy is hívják azt a náciást a Vörséhd mögöt.

Lassacskán felöltözött, és a tükrőből hal-jalva megállapította, hogy kiföldait veszedelmesen terjeszkedik a homloka, majd a fésűvel végrehajtott apró mutatvány segítségével úgy-ahogy eltüntetette a kopaszodó foltokat. Aztán kinyitotta az ablakot, és kibajlva szemlélte az eget, majd csüggedten hízta vissza a fejét. – Most menjek, vagy ne menjek? – próbált úrná lenni a helyzetén, de této-va volt, mint mindig. Esernyője nem volt, il-letve néhány éve Zombornán kapott egyet valamelyik menyasszonytól, de a legelső eső napon elhagyta. – Most áztassam össze magam? De ha nem megyek be a szerkesztő-ségbe, Nemes doktor rúg a seggembe.

Végül rászánta magát, kilépett a szobá-ból a keskeny, zárt folyosóra, s elindult az utcai kapu felé. A kiscseléd papucsának csattogása állította meg, és visszafordult.

– Tessen magára teríteni ezt a malaclop-pret, mert bőrig ézik! De aztán hazahozza ám, mert különben én szoroklak!

Angyalian áthatatos arccal nézett a férfi-re, majd megfogta a karját, és lábujjhegy-ig ásgaskoóva a fülebe súgta: – A tekintetes asszony azt mondta, kirúgja magát, ha el-sején nem fizeti ki a lakbért. Már három hónappal tartozik! – majd riadtan hátráné-zett, s amikor látta, hogy tisztá a levegő, csókot nyomott Viktor arcára, aki üdvözül-ten lépett ki az utcára. Úgy érezte, hogy a siraalmas idő ellenére szép nap elébe név.

Három óra körül, amikor már végérvé-nyesen eldöntötte, hogy megspórolja az ebéd költségeit, azaz nem növeli az Úri Kaszinóban felgyülemlett adósságát, né-mileg korigálta a reggeli prognózist. Majd eszem két lánytojást vacsorára, ennek az írárt még ki tudom pergetni, s adjunk még egy esélyt a sorsnak, hogy helyre billentse a mérleget – dörmögött magában, miköz-ve elhelyezte legújabb stílusbarátrját a főzserkesztő asztalán.

Este a Krusz kocsnából, ahová Bujá-novics Viktor éppen betérni szándékozott, a Galamb utcai puceráj tulajdonosa lépett ki, s meglátván az újságrót, boldogan fűdvözöl-te:

– Van szerencsém, szerkesztő úr! De jó, hogy összefutottunk! Ma délből küldöt-tem el a legénynevel a téli öltönyét! Szípen rendbetettük! Lektötelezre, ha volna szíves a munkadíjat kiegyenlíteni!

– Most, drága Gruber úr? Most? Mind-járt itt a hó vége, és én nem vagyok egy Krúzós. Elsején, Gruber fél! Fel fogom ke-rezni, tessék a legnagyobb nyugalommal lenni, a munka ki lesz fizetve.

– Úgy látszik, a Krúzósok nem Baján laknak, vagy ha mégis, nem éhezoztat jár-nak. Pedig én első osztályú munkát vég-kezek, kérem, tessék elhinni! – és sártett ön-tudatlatul nézett adóssára.

– Ha gondolja – vetette fel Bujánovics hírtelen jött ötletfél vezelőre –, egy kis rek-lámmal is kiegyenlíthetjük a számlát. Tudja, a Bajai Hírlap jelszava: „Hírdetésekté jutá-nyosnak számítatnak”. Mi azért nem a Fodor Csoszai bácsi lapja vagyunk, tessék tudni!

– Nem, nem, szerkesztő úr, három in-kább elsején – hártott a fehér korszakállás öregür, s keménykalapját megemelve ön-tudatosan távozott. Viktor egy darabig fi-gyelt, ahogy kacszó lépteivel elhaladt a

Ziech vendéglő elöt, majd a felső korzón a szálloda irányába fordult.

– Hazamegy a jámbor – állapította meg a hírlapíró –, s otthon az asszony a sző-nyeg szélére állítja, pedig csak egy korzó sórt ivott. Száfp perspektíva, mondhatom. Ez hát a sors, és nincs vég semmiben? Vö-rösmarty, Vörösmarty! Vajon téged is a szőnyeg szélére állítottak néhanap?

Ahogy Bujánovics körbepillantott a téren a penneteg esőben, a gázlámpák cirkosan pisálkoltak feléje. – Olyan vagyok én is, mint ezek a gázlámpák. Valaki felgyújt ben-nünket, fényes lánggal lobogunk, aztán el-jön a hajnal, és vége a lobogásnak. Nappal szunyadvan bennünk a lehetőség, a nép ilyen-kor pillantásra se méltat, s aztán alkonyat-kor megint becsapják magunkat, mert új-m azt hisszük, hogy fontosak vagyunk.

Elnézett a tér tilső sarka felé, s észbe ju-tott, hogy délelött, a szerkesztőségbe igye-kezőven Moormer szűcsel dískurált az Erzsé-bet királyné utcában, amikor a szemközti Kereskedelmi Bankból kiszaladt egy szem-űvegves, felédőn csúnya nő, aki a karján könyöklendővőt viselt, és líhegve megkérdezte:

– A szerkesztő úr... tud szerbül?
– Én, kedvesem, szerbül és szanszkritül is beszélek.

Ezt a tréfát a szanszkrit nyelvről már többször elárította, de még senki sem vette észre, hogy bíbfő, inkább valamiféle tekintélyt szerzett vele. De szerbül valóban tudott, még káromkodni is, mert gyermekkorában megtanulta a szomszéd kölykök-től, és most fennkölten tolmácsolott annak a cvikkeres úrnak, aki törte a magyart, és nem tudta elmagyarázni a bankban, mit is akar kezdeni a pénzével.

Bujánovics Viktor ekkor belépett a kocsmába, széles karimájú kalapját, amit még Szabadkán adott neki az ott felejtett holmi közül egy kaszíró, felakasztotta egy fogásra, és helyet foglalt.

– Hozhatom a két lágytojást, szerkesztő úr? – kérdezte a pincér, de udvariasságra mögött némi kajánásg bukkant.

– Nem! Hozzon inkább egy ajnspernet! Abban több a vitamín!

Majd amikor egy zsemle kíséretében elfogyasztotta az árva virsilit, a belső terebére igyekezett, ahonnan kihaltasított a kártyások hangoskodása.

A cserépkályha mellett asztal volt hagyományosan a földbirtokosoké. Közöttük a feuer járt, Bujánovics körbenézett a terebben, s háta mögött a pincér – it a tulajdonos legidősebb fia szolgált fel – a föllébe sügta: – Már megint a zsidó nyér!

A hírlapról engedélyt kért az uraktól a kibicelésre, és Aradványi oldalához húzta a széket.

– Jól teszi a szerkesztő úr, hogy ideül – mondta az öreg, és a szomszédja felé bökött –, mert ez a kucpec legalább nem tud belelesni a lapomba.

Nagyot szippantott a szivarjából, aztán közel tartva a szeméhez, gusztláni kezdte a két lap közé kapott harmadikat, majd amikor a figura azéle felséjlett a szeme előtt, összesúsztatta a kártyákat.

– Megadom! – mondta hangosan – Még ötven koronát – és a pénzt elegáns mozdulattal az asztal közepén fekvő pénzhalom tetéjére dobta.

– Kiszállók! – szólt a pepita öltönyös úr Aradványi jobbja, és bedobta lapjait az asztalra.

– Színtén zenés! – mondta a következő, akinek zsíros haja a szemébe lógott és hatalmas bajszain még ott fehérltek a sörháb.

– Na, Puschkowitz úr, mit lép? – fordult Aradványi a kucpecnek nevezetthez, aki előtt a legtöbb pénz hevert.

– Mit lépek? Itt az ötvenese, és ha lúd, legyen kövér, ráhívlak még százat! – és berakta a pénzt a többi közé.

– Miféle lúd? Magának bírják vannak! De egy fene, én felkérdezem: miye van? – és az újabb százat behelyezte a bankba.

Sipos Loránd grafikája

– Pircs harminc! – mondta a birkácspec, és kiterítette lapjait az asztalra. – Maga jön! – Kurvóki! – rikánsította Aradványi, és maga elé helyezte a három alót, majd komótos mozdulattal besöpörte ölébe a bankot – Ídes fiam – intett a pincérnek –, hozzál nekünk egy kőt! A szerkesztő úrnak is, mert szerencsét hozott!

Bujánovics szigorúan betartotta a kártyatervényt, nem szólt bele a játékba, de mintha tényleg szerencsét hozott volna, mert Aradványi előtt egyre gyűlt a pénz, és Puschkowitz úr nem állhatta meg sófélki:

– Vájlja be, Bujánovics, hogy mielőtt idejöttél, a Parti utcában járt a lányoknál!

Aztán tíz óra körül, amikor a filst már felhőként gomolygott a fejük fölött, felállt azzal, hogy holnap is nap lesz, és reméli, nem ilyen peches, mint ez a mai, és ekkor a többiek is szedelőzködni kezdtek.

A kijártnál Bujánovics odalépett Aradványi mellé, és megkérdezte:

– Tekintetes uram, elkísérhetném?

– Az öregúr karon fogja a fiatalembert, és elindult vele a Centrál Szálló felé.

– Mondja, szerkesztő úr, mekkora összegre akar levágni? Már legalább egy órája tudom, hogy erre megy ki a játék.

Bujánovicsban megállt a levegő. Mint a jó sakjátékos, azt hitte, lépéselőnyben van, s most kiderül, hogy beleszaladt a másik csapdájába. De a nagy elhatározás már ott élt benne, s az élet rákényszerítette korábban is a rögtönzésre. Ráérzett arra is, hogy az öregúr keze az ő karján aligha lehet az elutasítás jele.

– Aradványi úr, nagyon szegyettem magam, de szorult helyzetben vagyok. Néhány sürgős adósságtól kellene megszabadulnom, és csak a jövő héten tudok egy

komolyabb összeghez jutni, átmenetileg kölcsönre lenne szükségem.

Aradványi elégedte a fiatalember kezét, megállt, és feléje fordult:

– Öcsémuram bonnan vár komolyabb összegre, ha szabad kérdeznem?

– Roznyóvár, tekintetes uram. Még augusztusban elhagytam szeretett nagybátyámat, és az örököszermet egy héten belül meg kell kapnom. Ez egészen biztos.

– És mekkora összegre gondolt?

– Ezer koronára, kérem tisztelettel. De mindössze egy hétről van szó, ezt hangsúlyozom.

Az öregúr ismét megszakította a sétát. Éppen a papok temploma előtt jártak, és az épület felé intett: – Tudja, egyszer, amikor a mise végén megszólalt az orgona, és a népek elkezdtek énekelni, hogy „Isten, hazánkat térdelünk elődbe”, akkor én felgyöttem egy hangra, amelyik kiszólt a tömegből. Ez a hang a magáé volt. És amikor azt énekelte, hogy „László királynak vitéz lovagiaságát”, akkor én beleborzongtam, és azóta sem tudom elfelejteni. Lehet, hogy egy veszekedett bolond vagyok, de megkapja a kölcsönt tőlem.

A hírlapról nem győzte köszönni a gesztust, és vigyázott rá, hogy ne szaporodza a lépteit, eláruvva türelmetlenségét. A szálloda előtt Aradványi elfolette a tárcáját, és kiszámlolta a fiatalember remegő kezébe az ezer koronát.

– Itt van, tegye el – mondta –, mert félek, hogy reggelig meggondolnám magamat. De magának rossz a híre pénzügyekben, ezért holnap délelőtt tízre elvárom itt a Centrálban, és az ügyvéddel csináltatunk egy kis írást az összegről. Nem váltót, mert azt nem írja alá senki magának, hanem nyugtat. De ha egy héten belül nem kapom vissza a pénzt, Istenemre mondom, lecsukatom.

Lepergett a hét, s vasárnapon este a hírlapról bezt téafergett a városműzpostában, nézelődött kicsit, mint akinek nincs különösebb dolga, aztán odalépett az egyik konfiss mellé, és a kocsihoz fordult: – Simonyi bácsi, holnap reggel fél hatra legyen a lakásom előtt!

– Aztán hová lesz a menet?

– A hajóállomásra.

– Ott lennék én, szerkesztő úr, de tessék előre fizetni, mert a múltkorai útal is félbe maradtunk!

A fiatalember szó nélkül fizetett, pedig a kocsis nem remélt, hogy pénzt kap, hiszen a hónap utolsó napja volt. Csodálkozott egy sort, és azt sem tudta magában hová tárt, hogy amikor meglátta a ház elé ért, Bujánovics már várta az utcán.

Aztán az események gyors tempóban követték egymást. Mohácson, ahol a hajó először kikötött, két sötét öltönyös úr lépett a fedélzeti korlátra támaszkodó hírlapíró mellé, és kérték, vegye magához a poggyászt, és feltűnés nélkül kövesse őket. Másnap délelőtt pedig már ott sétált a törvényszolgálat mellett a járásbírósgály folyosóján a tárgyalóterem felé.

– Mondja csak – szólította meg az uniformis viselő, nagyás arcú embert Bujánovics –, hogyan bukkantak ilyen gyorsan a nyomomra?

– Nem szabad nekem erről beszélni, kérem, de annyit elmondhatok, hogy vasárnap este a Símonyi bácsi fuvarozta haza az Aradványi tekintetes urat a szállodába.

A vizsgálóbíró, személyné, javakörabeli ember, egykedvű monotonnával darrta a kérdéseket, jól érzékelhetően nem talajdonitva a különböző jelentőségeket az ügynek. Előbb a gyamsított nevé kérdezte, majd azt, hogy övé-e az aláírás a felmutatott nyugtán.

– Azt tudja-e, Bujánovics úr, hogy a visszazafvezés máris késeedelmet szenved?

– Tudom, tisztelt vizsgálóbíró úr, de nekem nincsen pénzem.

– Hol van az örökérés, ami a hagyatékozó nagybátyja halála után megilleti?

– Tisztelt vizsgálóbíró úr, nekem sohasem volt nagybátyám – mondta lehangolt fejjel a hírlapíró. – Én csak némi levegőház akartam jutni, mert már beborítottak az elősságok.

– És úgy találta, hogy a belgrádi levegő jobban kedvez a kedves egésztéségnek? – kérdezte innárá némi ingerültséggel a hangjában a bíró, de erre nem kapott feleletet.

– Sejtettem én a svindlit – morgogta Aradványi az ügyvédjének –, de ez a boldog szívem mindig bevezis a símaszókába.

A vizsgálóbíró folytatta: – Találunk az ön tárcájában hétszáz korona készpénzt, egy Belgrádba szóló hajójegyet, egy arany medalliont és egy zálogcékület, amely igazolja, hogy ön szabályszerűen váltotta ki az ékszeret. Kihagytam valamit?

– Nem, kérem, minden stimmel.

Aradványi ekkor felélt az ügyvéd mellől, és odasétált a pulpitus elé.

– Tekintetes bíró úr! Szeretném visszakapni ezt a hétszáz koronát, a maradékot meg felírom a veszteséglísta. Ami a kutyáké, az a kutyákkal! A nyugtát meg tessék összetépní, visszavonom a feljelentést.

Az öregúr hangja tompán, nyugodtan szólt. Aztán odalépett Bujánovicshoz, megragadta a kabátja hajtókáját, közel látta magához, és merően a szemébe nézett:

– Azt a medalliont azonnal adja vissza annak az asszonynak, akit ugyanúgy becsapott, mint engem – ekkor megemelte a hangját –, és sürgősen hordja el az írtját ebből a városból! Nincs itt magára szükség!

Bujánovics azt mérlegelte, hogy megüti vagy leköpi az öreg, de az csak elasztította magától, s annyit mondott még elfordulva, indulat nélkül: – Nyomorult!

Hamar Péter

Emlékmorzsák Banga Szabolcsról

Előbb ismernem a nevét, mint hogy tudtam volna, ki rejtezőik a több lapban olvasható név mögött. Azt is inkább csak sejtettem az írásából, hogy nagyjából korombeli lehet. Aztán idővel megadtam, hogy ő Burány Teca pája (később férje), akit ilyenformán láttam már nébánszoron, csak nem tudtam, hogy ő az. Amikor 10 évvel ezelőtt a *Bajai Honpolgár*-hoz kerültem, ő már néhány hónapja tervező-szerkesztőként dolgozott a lapnál. Közös időszakkunk nem tartott sokáig, hiszen Szabolcs a következő évtől már az önkormányzati lap szerkesztőjeként kereste a kenyerét. Nem csoda, ha többre vágott annál, mint amit a *Honpolgár* nyújtott számára, hiszen cikkeket nem írt, és annál több kreativitás lakozott benne, hogy „csak” kitáplálja egy-egy aktuális lapszám arcúlatát anélkül, hogy tartalmához is hozzátegyen valamit. Szerkesztőbizottsági ülésen sokat nem hallottuk a hangját; a belső vitákból is kímárult. „Maga énekes, szikár alak” – volt róla az első gondolatom, és nem is nagyon sejtettem, mennyire fejen találtam a szöveget. Nevetni talán sosem, mosolyogni is ritkán láttuk, és től sokat nem áruít el önmagáról. Egy viszont tényt: munkáját hihetetlenül figyelmesen, pontosan elvégezte, a lap mindig időre elkészült, és nagyjából úgy is nézett ki, ahogyan megálmodtuk. S amikor Szabolcs elment tőlünk, a számítógép előtti világban szocializálódott szerkesztőnk egy időre visszatérték a vonalzó, máricskélós laptervezéshez.

Aztán egy közös prágai utazáson némileg megőrt a jég; olykor beszélgettünk is (nem szakmáról persze), és talán még el is mosolyodott néha. Aztán egyre többet is, amint előbb férj, majd ifjú apa lett, ami nyilván új értelem adott addigi életének – bár ezán is magát nem idegileg dolgozott. Hogy jobb lett volna kevesebbet, kicsit kevesebb energiát elbeleda alkotni? Mindegy is, Szabolcs ilyen ember volt, aki, ha sürgete a határidő, éjszakákba nyúlón is dolgozott, de nem mondott nemet. Nehezen nyílt meg, nehezen engedte meg a fájdalomokat, pedig csendessége mögött érzékeny lélek rejtezőtt. Nem hallottuk kibábelni, szerveződélesen vitelni, pedig talán jobb lett volna inkább kibágedni a gőzt abelylet, hogy elfojtota volna. (De lehet, hogy mindez csak a kíváncsi utólag értelemten okoskodás.) Aki nem ismer, könnyen hihette színtelen figurának, pedig egyáltalán nem volt az; inkább olyan, aki igazán színeit csak a beavítottak számára fedte fel. Aztán híreket hallottunk betegségről, az azzal vállalt küzdeleméről, és arról is, amikor úgy tűnt, a gyilkos kórt lépés lesz maga mögött hagyni. Újult erővel vetette bele magát (innárá tévesként) az újárásról munkába, és merően állított, hogy legjobb interjúit ebben az időszakban készítette el. Egyik ilyen beszélgetése során olyan módon nyílt meg, ahogyan egyáltalán nem szoktuk meg tőle, s a hallgatag fiatalember stílusos cserevegőként mutatkozott be a közönségnek. Szinte el se

Banga Szabolcs családja körében

hitte a néző, hogy ugyanazot az embert halja, s kiderült, sokkal többre is képes, mint a hírlapíró napi robotos munkája. Könnyen lehet, hogy ez lett volna az igazán tehetségéhez méltó terep a számára.

Aztán megint rosszabb hírek jöttek, egyre több és egyre kevésbé biztató. Olymók, amilyeneket nagyon nem szeretünk volna hallani. Előbb leállásról, aztán rosszabbodó egészségről, ántétekről, türelmenel viselt fájdalomokról, szervezőjáról. Persze reménykedtünk, de ma már tudjuk: vége. Aligha vigász bárki számára, ha tudjuk, hogy amikor az egyes emberek életét és teljesítményüket mértegre tesszük, nem a megát évek száma a döntő. Hiszen tudjuk, hogy lehetett 26 évesen is maradandó életművet alkotni, míg másoknak száz év is kevés ehhez. Banga Szabolcs életműve azonban biztosan torozóban maradt, és nehezen fogadjuk el a tényt, hogy ez a tehetség fiatalaberr ilyen korán szóllította el közülünk valamit érthetetlen felőlőssel hatalom. Híányozni fog – nencsak családja, de a helyi média számára is. (M. J.)

„Továbbra sem okozhatunk csalódást fogyasztóinknak”

Koch Csabával borászatról, díjakról, új törekvésekről

Állatorvosnak készült, szőlész-borász szakmérnök lett, ma mégis Magyarország egyik kiemelkedő borászatának tulajdonosa, a saját erejéből jutva idáig. Elve, hogy amennyire lehet, hagyja ki a növényt, hiszen az pontosabban tudja, merre hajtsan és fordítsa a levelet, hogy a legtöbb napfényt begyűjthesse. Jelenleg borászársúval együtt a Hegyközségek Nemzeti Tanácsában azon dolgozik, hogy ne jöjjenek be az országba olcsó és ismeretlen eredetű-készítésű borok, csak olyanok, amelyek származása nyomon követhető. Ő Koch Csaba, az ősszel az Év Pincésze Díját elnyert Koch Borászat tulajdonosa.

– *Családod magyarországi szárai az 1746-ban Hajóóra érkezés, majd 1748-ban Császártöltésen letelepedő Koch Józseffel kezdődtek, aki a falut alapító 13 család egyikeként tagja volt. Szőlőtermesztésbe és borászkodásba kezdett, és ez tovább szállt apáról fiúra, 10 generáción keresztül. Miért éppen ez a tevékenység választotta? Már az óházában is ezzel foglalkoztak az őseid?*

– A legenda szerint az ide érkező svábok hoztak magukkal szőlővesszőt, de Hajós és Császártöltés környékén már akkor is voltak a kalocsai érsekek szőlő ültetvényei. Császártöltés alapító okirata tartalmaz arra vonatkozó utalást, hogy kinek mennyi szőlő művelését kell vállalnia a jobbágy robot kiváltására. Valószínű, hogy a svábok fejlettebb pincészeti kultúrával hoztak magukkal, és ezt honosították meg a régióban. Császártöltés és Hajós mai arculatát a svábok által épített pincék és présházak alakították ki. Akkoriban a szőlőtermesztési kultúra más volt, mint ma. Magyarországon száz évvel ezelőtt sok olyan ültetvény létezett, ahol nem sorban ültették a tőküket, és ha egy kipusztult, másikat ültettek a helyére.

– *Beleszűrtve ebbe a hagyományba, természetesen volt, hogy a borral foglalkozott?*

– Egyáltalán nem. Állatorvos szerettem volna lenni. Kisgyermek koromtól rengeteg állatot neveltem, galambjaim, baglyom, gőtén, törött szárnyú eperészölyvem, halaim is voltak. Országos biológusversenyen 9. lettem, és osztályfőnököm, Mezeiné dr. Kopasz Mária (Marika néni) javaslatára Szegegre, a József Attila Tudományegyetem biológus szakára mentem ökológusnak. Úgy gondoltam, hogy elvégezek egy évet jó fizetési átlaggal, utána átnyegyek az állatorvosra. Abban, hogy nem így történt, több ok is közrejátszott. Akkoriban, a '80-as évek végén még nem volt szabad munkahelyválasztás az állatorvosi pályán, hanem ahol üresedés történt, akár az ország másik végében is, oda kellett menni dolgozni. Ráadásul a rendszerváltozás előtt fogyni kezdtek a helyek, csökkenni kezdett az állatállomány, és ismerősöktől csupa rossz hírt hallottam a kilátás-

sokról. A biológia szakon viszont jól éreztem magam az egyetemen, így maradtam. Időközben, 1991-ben megkaptam nagyapámtól első szőlőültetvényemet, és borászkodni kezdtem. Mivel biológus szakon nem volt levelező képzés, agrármérnöki diplomát szereztem ilyen módon a borászokdás mellett. Miután folyamatosan növeltem szőlőültetvényeimet és a termelt bor mennyiségét, szükségesnek éreztem másoddiplomásaként szőlész-borász szakmérnök tanulmányok elvégzését Kecskeméten. Visszagondolva: talán ez a kis darab saját szőlőültetvény terelte az életemet a borász hivatás irányába.

– *Nagyapád segített tanácsaival, útmutatásával a kezdetekben?*

– Igen, sőt először: a nagypapám és a nagymamám jöttek velem a szőlőbe – ami akkor nem volt nagy terület –, és minden munkát magunk végeztünk el, hármasan. Lussan, lépésről lépésre megtanultam minden munkát a szőlőben és minden munkaszünetet a pincében. Kezdetekben a bort készítés mellett a bor értékesítésében is a papa segített, hiszen neki mindenben óriási tapasztalata és tehetősége volt. Az első évben lett 27 hektoliter borom, amiért bő 100 ezer forintot kaptam. Ez akkor nagy pénz volt, ráadásul a kirádsági oldalon nem szerepelt szemmi, mert előtte nagypapám meg a permetezőszert meg egyéb költségeket is fizette, de pl. műtrágya egy sváb gazdságban szóba sem jöhetett.

Koch Csaba és az utánpótlás

– *Hogyan lett a kezdeti kis ültetvényből a mai pincészet?*

– Az első évtől kezdve mindig visszaforgattam a bevételeimet. Vagy szőlőültetvényt, vagy termést vásároltam, amelyből évtől évre egyre több bort készítettem. Rengeteget dolgoztam, és a kezdeti kis lépések igen nagy erőfeszítésbe kerültek, hiszen nem pénzem, sem tapasztalatom nem volt elég. Édesapám korán, 1994-ben meghalt, és az örökségemmel – autót, pénzt – ugyancsak szőlő vásárlására fordítottam. Közben Szolnokra jártam kiskereskedelem-közgazdász szakra, és amit ott megtanultam, az is hasznosítottam.

– *Miért hagytad ott Császártöltést? Miért épp Borostára telepedtél át?*

– A császártöltési pincét gyorsan kinőttem. Az első évben 27 hektoliter bort készítettem, a következőben 54 hl-t és a harmadik évben, '93-ban már 100 hl borom volt, amely már nem fér el nagypapám pincéjében. Ma már mesébe illő, hogy a kezdetekben milyen körülmények között dolgoztunk: hagyományos módszerekkel, traktor pótyogtette sajtóval préseltünk. Először egy 200 literes tartály,

Az év pincésze 2014-ben

abba csurgott bele a must, azt este főszivattyúztuk, bele az IPA-ba, és az elvite Császárítottára. Nem voltam rest minden északra belemászni a tartályba, és kislappal a 10 liter benne maradt mustot kimerni. Októberben már csöpög északról, alig pár fok, ráadásul volt, hogy egy órákor végeztem, és reggel 6-kor már kezdünk. Az elején szinte minden évben meg tudtam duplázni a megtérmet bor mennyiségét. A területet is folyamatosan bővítettem. Kunféhértón nagyon olcsón lehetett vásárolni egy parcella szőlőt, amelyet ha becsültam, hatékonyan megműveltem, a termés bevételéből visszajött az ára, amelyből meg újabb fültvetnyit szereztem. A nehezebb piaci környezetben sokan elkezdtevetlenkedtek, és otthagyták, az azonban a magam kezény munkájával, költség-hatékonyan mégis versenyképes lettem.

Mivel Borotán születtek és éltem, itt nyílt lehetőségem egy régi tanyá megvásárlására a fűt mellett, ami lehetőséget adott a további fejlődésre és egy megfelelő borászati üzem kialakítására.

Borotán lépésről lépésre tudtam kialakítani a mai borászatot. Nagyobb léptékű fejlesztést csak 2007-ben tudtam végrehajtani az új üzemrészek építésével. Ez hatalmas lendületet adott, hiszen ekkor érték el azt a termelési méretet, hogy nagyobb élelmiszerláncokba is beszállíthassuk termékeinket. Addig a CBA volt az egyetlen, amely lehetőséget biztosított a hozzánk hasonló kisebb termelőknek is. Így elővett aztán bekerültem a Metróba, az Auchanba és a Tesco-ba is, a Sparral most írjuk alá a megállapodást.

– A szőlőtermesztésben és borkészítésben túl immár több lábon állsz, hiszen itt vendéglátásra is elkészültél. Mi lehetőséget van. Adta magát a profilbővítés?

– A borászatban kialakítottunk vendéglátásra alkalmas borkóstoló-épületet és egy pánziót, ahol borkóstolókat és borvacsorákat tartunk a vendégeinknek. A pánziót is a borkóstoló épületben, hiszen gyakran messziről érkeznek a vendégek.

– A boldog tölve elmélete mi takar?

– A „boldog tölve” a szőlő szabad növekedését jelenti. A hagyományos szőlőtermesztés során a gazda gondosan bütykja, kötözi és csomkózza a növényt jánuástól augusztusig, így korlátozza annak fotoszintézist, növekedését. Téves az az emberi gondolkodás, hogy jobban tud valamit a természetnél, hiszen a növény sokkal jobban tudja, merre hajtsjon és fordítsa a leveleit, hogy a legtöbb napfényt begyűjtse. Ettől a pánziótól lesz józsi a szőlő és a belőle készült bor. Ezzel jelentős minőségjavulást érek el, mivel a termés az egy hektár bejuttó napfényt magasabb százalékát szedi össze.

– Elnökö vagy a hajós-bajai borvidékek tagja a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának és 2012 óta a Magyar Bor Akadémiának is. Ez munkát és megismerést jelent, illetve az addig tevékenységét elismerést is.

– Ez nagyon sok munkát jelent, főleg a HNT (Hegyközségek Nemzeti Tanácsa) elnökségében lenni: ott nagyon sokat dolgozunk. Nagy lépést tettünk a közeljövőben, hiszen a földrajzi jelzés nélküli borokra 2014 őszétől 30 forint/ megkezdett liter minőségbiztosítási díjat kell fizetni. Ez nagy jelentőségű döntés, amelynek célja, hogy az ilyen borokat versenyhátrányba hozzuk, és ellenőrizzük őket. Ezek a termékek Magyarországon nyomon követhetők, viszont az Európai Unió egyéb országában egyáltalán nem. A gond az, hogy bejárnak az országba olyan borok is, melyekről semmit nem tudunk: honnan származnak, miből és hogyan készültek. Egyeztetünk már a Földművelésügyi Minisztériummal is erről. Minderki tudja, hogy a 23 euronért, azaz kb. 70 forintért behozott bor ugyan szőlőből származik, de nem a nálunk szokásos módon, vagyis a frissen préselt szőlő mustjának erjesztéséből állítják elő. Azt vélelmezzük, hogy mészol a mustot tisztítást követő sejtvesztés hozzá a borok hígításához, meg egyé módon manipulálnak, és a pince sörpöccéit adják ide. A minőségbiztosítási díj hatására vissza fog szorúlni Magyarországon a földrajzi jelzés nélküli asztali borok forgalma, és helyette a magasabb minőséget képező úgynevezett tájborok kerülnek a boltok polcaira és a vendéglátóhelyek poharaiba. A borászok és a fogyasztók legnagyobb öröme.

– Meghívásodra nemrég Budapestten járt Jean-Paul Bachy, az Európai Borkermelő Régiónk Gyűlésének (AREV) francia elnöke, aki többek között hozzád is ellátogatott. Mi volt a célja a kapcsolatteremtésnek?

– Ő személyes vendégem volt. Elfogadta meghívásomat, miután idén tavasszal Párizsban, a nemzetközi borkiállításra találkoztunk. Látogatásának legfőbb célja a magyar szőlő-bor ágazat helyzetének jobb megismerése volt: találkozás a HNT elnökével és a Magyar Bor Akadémia elnökével, hiszen szeretnék a magyar szőlő-bor ágazat befolyását kicsit növelni az unióban belül.

– Környezetünkön kívül Villányban is van szőlőtermelés. Miért terjeszkedni arafelé is?

– Lehetőségem adódott ott szőlőültetvényt és pincét vásárolni 2007-ben, és úgy éreztem, nagy szakmai kihívást jelent számomra Magyarországon legjobb vörösbort vidékén borokat készíteni. Az ott készített robusztus vörös borsim jól kiegészítik a hajós-bajai gyümölcsös vörösbortokat, friss rozékat és szép fehérbortokat.

– Az idei esős év milyen eredményeket hozott?

– 2014-ben nagyon szép illatos fehérbortokat (Isai Olivér, csereszegi fűszere) lehetett készíteni, és a rozék is frássek és gyümölcsösekké lettek. A középérésű fajták károsodtak leginkább a sok csapadéktól (chardonnay, zweigelt, rajnai rizling), és az egészen késői szüretelésű fajtáktól lehetett jó borokat készíteni, ha a gazda gondosan permeteztet (cabernet franc, cabernet sauvignon). A fogyasztók nagyon különböző minőségű borokkal fogtak találkozni 2014-ben.

– Külföldön hol tudod értékesíteni a boraidat?

– Romániában, Szlovákiában, Franciaországban, Németországban, Kínában, Északi-Koreában, Dél-Koreában, Japánban és Oroszországban.

– Bekerültél az állami (diplomáciai) követségbe is. Minek köszönhető ez?

– A Külügyminisztérium évente lehetőséget biztosít a már többször bizonyított borkészítőknek, hogy pincészeteként legfeljebb kétféle borral nevezzenek a Külügyminisztérium borvilágutazására. Ennek célja, hogy külképviseleteken Magyarország legjobb borait mutathassák be a külföldi diplomátáknak és a vendégeknek. Kis számmal (általában 20-40 félé), de kiváló borokat választanak az ország területéről. Több ízben sikerült bekerülni borsikkal ebbe a világába, a magyar uniós soros elnökség alatt mindkét nevezett borkunkat, a 2006-os évjáratú jégbort és a 2007-es évjáratú hajós-bajai cabernet sauvignon borkunkat ot választották be, azóta pedig a csereszgi fűszereinket többször is.

– A boraid által elnyert díjaknak se szeri, se száma, de gondolom, a legbizalmasabb arra vagy, hogy szeptemberben az Év Pincésze 2014 elismerést vehetted át. Mit jelent ez számodra?

– Az Év Pincésze díj Magyarországon az egyik legnagyszerű elismerés, melyre nagyon büszke vagyok. A büszkeség mellett az a cím nagy felelősséggel is jár, hiszen ezután még szebb és jobb borokat kell készítenem, nehogy a miniket támogatottam és ránk szavazóknak valaha is csalódást okozzunk.

– Milyen tervek vannak a közelébbi-távolabbi jövőben? Van, aki továbbírja majd a családi hagyományokat?

– Először minőségben szeretnék tovább növekedni, szőlőtermelésünket és borkészítésünket még versenyképesebbé tenni. Négy gyermekem van, remélem, lesz közülük olyan, aki átveszi tőlem a borkészítést.

Zalavári László

Kínai kalandok

I. rész: Irány északnyugat, cél Kína!

Kezdes olvasóink! Jelen lapszámunkban és a következőkben egy Bajáról elszármazott, világszerte hűzéspár (Nagy Gabriella és Körmöczy Áron) kalandjait olvashatjátok arról, miképpen próbálkoztak nyelvtanítással Kínában. A jelenleg éppen Új-Zélandon tartózkodó házaspár a következőket árulja el magáról, és a szavakkal ajánlja most induló sorozatát az olvasó figyelmébe: „Hogy kik vagyunk? Gabi és Áron. Életünk során elvetődünk néhány érdekes helyre, amelyek között fontos pont volt Baja, ahol utajaink összejártak. Azóta együtt legyártuk legalább a Föld-Hold távolságot, és többnyire élvezük. Most egy Kínáról szóló beszámolót küldtünk, amely már Új-Zélandon született. Ezek alapján mire számíthat a kedves olvasó, ha velünk tart? Magam sem tudom pontosan, de az biztos, hogy nem az utazási katalógusok cukormázás leírásaira. »A tízezer mérföldes utazás egyetlen lépéssel kezdődik.« (Lao Ce)»

Hogyan indul egy sztori? Pff, sehogya. A világ létezik, az események mennek a maguk útján akkor is, amikor mi máshol vagyunk. Az ókok és ókzotrok követik egymást, néha létszámlog logikátlannal, mi pedig megpróbálunk közbevetni valahol a második körök felé, hogy „Erről jut eszembe...”

...már vagy a harmadik számot hívtam a telefon melletti listáról, hogy megtudjam, akkor most mi van? Mi a sorsunk? Örförre a reptéri tranzitban ragadtunk? Vízum nélkül csak nyolc órát tartózkodhatunk Ausztráliában. Felészófolnak egy másik járatra Új-Zéland felé meg a határidő lejártá előt, vagy túltartózkodunk és kitoloncolnak? Egyáltalán: hogy lehet kitoloncolni azt, aki eleve menni akar, semmi más. Vagy olyankor büntből maradni kell, és aztán toloncolnak ki? Hamar elkezd kiállítani az ember agya az örült fogatolókönyveket, ha kilenc óra repülés után kellene megoldani valamit, ami a közelmúlt tapasztalatai alapján nem úgy fog menni, ahogy a nagy-könyvben meg van írva.

Ekkor szólát meg a hangosbemondó, hogy ez most már tényleg utolsó felhívás, hogy kedves utasak – feleségek és én – szélesebben rohanjanak a beszállási kapukhoz. Az események gubancán valahol, valahol meghúzza a megfelelő szálát, mégse későnk le a csatlakozást! Az élet ennyire azért nem adja olcsón a boldogságot: a megadott kapu és a mi pozícióink közti távolság a lehetőségek legszűkebb volt, amit ki lehet mérni a szégyeni reptéren. A reptéri sprint olimpiai szám kéne hogy legyen. Gurulós bőrdöndel, fizikai turistacsoportokkal és hatalmas Toblerone csokikkal teli duty free-s szatyorokkal. Indulnék, magabiztosságot ad, hogy az első ilyen futásunkat megnyertük.

A gépen a biztonsági öv csattanása lezár egy újabb szakaszt az életünkben. Micsoda másfél év volt! Még nem tudom megmondani. Ajánlanám mindenkinek?

Mindenkinek egyáltalán nem. Megbánnam? Na, azt biztosan nem.

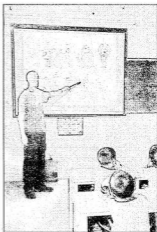
Szóval, vissza az elejére, az életünk közepébe, oda, hogy irány északnyugat, cél Kína! Tudom, keletre van. Mihez képest? Akkor már egy éve nyitjuk egymást, Új-Zéland és én. Nem ment. Nem volt jó. Miért? Nem tudom.

Amikor az ember munkát keres, először azokra a munkákra jelentkezik, amelyek tényleg érdeklik, izgalmasnak hangoznak, jól fizetnek, közel vannak. Aztán elkezdnek lefelé araszolni az elvárások, és egyre kevésbé lelkesen kattintok a kiléds gombra. Majd eljön az a szakasz, amikor dacból elkezd az olyan munkákra pályázni, amelyek jó poénnak tűnnek az adott pillanatban. És hát az életnek van humora. Általában senki nem értékel, de van neki.

Hát így kaptunk egy óvatlan pillanatban állást Kínában, mint angoltanár. Két magyar, nulla tanítási tapasztalattal. Úgy tűnik, lehet, hogy szeretjük a kihívásokat.

Kína varázslatos világ. Nem úgy, mint mesés kelet, hanem úgy, hogy mágius erők kell hogy mozgassák. Másképp nem lehet, hiszen működik, pedig a normál világ szabályai szerint nem szabadna véki.

Hongkongban landoltunk, ami már Kína, legalábbis ha a kínaiakat kérdezi az ember. Más kérdés, hogy nekünk nem kell ide visszam, ellenfében egy kínai állampolgárral. Ezért is jöttünk ide. Kényelmes pont ahhoz, hogy elintézzük a hivatalos ügyeket. A bürokrácia akkora, hogy saját gravitációs tere van. Vigyáznunk kell, be ne szippantson, de ha óvatosan közelítünk, akkor elliptikus pályán meg tudjuk kerülni. Kínában nem elég, hogy pecsétes papír van valamiről, a pecsétnek kereknek kell lennie, a pecsétnek pirosnak kell lennie, és az aláírás legyen fekete tollal. Igen, feketével, nem kézzel, mert a bürokrácia kicsit vallás. Néha kibúgnak a logika, de jobb, ha nem ke-

A szerző munkája közben

ressük. Nekünk volt kerek, piros pecsétés papírunk, fekete aláírás. Több is. Egy az iskolától, hogy meghívjanak minket tanárnak. Egy a kormányhivataltól, hogy erre 6k rábólintanak és még egy, hogy a kettőt összehozza, vagy valami hasonló.

A bürokrácia gépezete úgy pókte vissza a pecsétés (piros, kerek) papírunkat, hogy az frásztal nem volt ideje megérteni. Rossz volt az útleveleszm, ez így nem fog menni.

Nem akarom magunkat olyan rettentően rutinos vén rókának feltüntetni, mint amilyenek vagyunk, de hát ez van: szemünk se rebent. Most szállt le a gépünk, de nem ez az első napunk Ázsiában, nem ez az első vízum, amelyet itt intézünk. Az élet Ázsiában nem könnyű, de a dolgok mennek maguktól, a kormányok pedig közel sem elég hatékonyak ahhoz, hogy megakadályozzák azt. Előbb-utóbb minden megol-

Kakuktojás a kínai diákok között

dódik, ha nem is mindig éppen úgy, ahogy az elképzeljük. Tervezni nem is nagyon érdemes; csak a frászcíció forrása, ha az ember azt szeretné, ha Ázsia úgy csinálná, ahogy az európaiaké jó legyen.

Szépén visszarakunk a papírjainkat a háztízskébe, és kihöltöttünk egy új vízumigénylő lapot, csak most nem a Z (munkavállaló), hanem az L (turista) betűt karikáztuk be. Másnap a kezünkben is volt a 30 napra szóló vízum. Természetesen ezzel munkát nem lehet vállalni – hivatalosan –, de mint említettem, a kormány nem elég hatékony ahhoz, hogy megakadályozza a dolgok elrendeződését.

Az a nép, amely túlélte Máot, különösen azok a politikai emberek, akik tényleg ültek a konkréti és gazdasági átokfutást, nem fognak egy pecsétes papír hiánya miatt lemondani egy üzleti lehetőségéről, és két fehér ember a tanári karban komoly vonzerőt kölcsönöz egy iskolának. A vonzerő meg egy az egyben váltható járásra a magánoktatás terén. Botránnyosan bangzik ez, hozzászokunk már a politikailag korrekt kifejezésekhez, de Kínában még simán ki lehet írni egy álláshirdetésben nem csak azt, hogy fehér embert akarnak, de akár olyat is, hogy X, Y, vagy Z tartománybeli ne is pályázzon. A gazdaság dübörög, a pénz az isten, Mao elvtárs már csak az anyósülésről integet.

A dübörgés több tényezőnek köszönhető, ezek egyike a rengeteg nyugati beruházás. Nem meglepő módon az átlag nyugati pénzember nem beszél folyékonyan a mandarin, esetleg tud kérni egy sört, és meg is tudja köszönni, de ez azért eléggé kevés egy gyár üzemeltetéséhez. A kínai nép pedig gazdagodni akar, ide akarja csábítani a tőkét. Ha ennek az az ára, hogy meg kell tanulni angolul, akkor meg fog tanulni angolul. Különösen, ha a párt is rábólint, sőt, mi több: mosolyog is hozzá. Gondolatban, hogy Kína, ha akarja, mondhatsz, hogy fityisz, tanuljatok meg ti kínaitul, de ez azért eléggé kontraproduktív lenne több okból is. Először is, a kínai nyelv azért nem olyan egyszerű. Nem azt mondom, hogy

nagyon nehéz lenne, de határozottan más a logikája. Persze csak a beszélt nyelvről állítom ezt, mert az írás egy agytrém. Amyira agytrém, hogy még Mao elvtárs is komolyan elgondolkodott, hogy a sok régi dologal együtt ezt is kívánja az albiakon, hogy az amerikai üzletfél hanzsi írásjelekkel küld e-maillt. Ez eddig a logikus része, és ennyi indok elég is lenne, de van azért a hátterben sok hagyomány és érzelem is. Például az 1700-as évekig kimondottan tilos volt bárki idegen megtanítani kínaitul. Amyira tilos volt, hogy ki is végeztek ezért a vétségért embereket. Akkoriban a salyem titát védtek, és most sincs nagyon másétké, üzleti érdek, hogy a külföldi ne szaglászon kínai tolnács nélkül.

Szóval ott vagyunk, hogy ha üzletről van szó, akkor lesz megoldás, és most az üzlet azt kívánja, hogy legyen agytrém, mert a kormány is azt kívánja, és a szülők is azt kívánják, mert mindenki tudja, hogy angolul beszélni pénzt jelent. Tehát ha turistavízummal érkezünk, akkor se lesz semmi gond, majd találunk rá megoldást. Például tesszük meg egy kúrt Hongkongban, immár tökéletes papírokkal. Újcsókunk egyelőre Hunan tartomány fővárosa, Changsha. Hongkongból csak egy ugrás Guangzhou, ismeretbéli nevén: Kanton, ahonnan már jár a szuper gyorsvonat, ami Hongkongot fogja összekötni Pekinggel. Még nincs kész a teljes vonal, néhány hónap, és középen találkozunk a sínek, aztán még néhány év, és elkészül a végső szakasz, amely Hongkong belvárosáig fogja vinni az utasokat. Az út a két végülösen között nyolc óra lesz. Soknak tünik, de ez a tíz repülővel is három óra. Plusz két óra reptéri csomagszállítás, plusz egy óra a reptérről menet, meg még egy másik, míg a csomagok előkerülnek, útlevelek lepecsételődnék. Aztán már csak a reptérről a városig kell eljutni, és máris ugyanúgy nyolc óráról tarthat. Pihenetők? Egyáltalán nem. Ellenben a vonat csendesen suhan át a tőjón, és csak a kijelzőről lehet tudni, hogy 300 km/h-val haladunk a dél-kínai párt.

Changsha egy ronda nagyváros. Különbözőben nem lepte meg egyikünk sem, járunk már Kínában. Tulajdonképpen minden kínai város ronda. Nem csak úgy finoman hangulatlan vagy szocreál, hanem borzasztó, nyomasztó, embertelen. Mindegyik. „A nagy kormányos” és kulturális forradalmat elűzőt mindent, vagyis szinte mindent, ami a régi rendre emlékeztethetett volna, és ezeket húzta fel helyette. De csak szinte mindent, mert ahogy eldugottabb he-

lyeken mondják, „a hegyek magasak és a császár messze van”. Magyarán: mire mindenhol megdűdök, hogy kommunizmus és szabadság van, addigra tulajdonképpen vége is lett, és mint régen, megint a pénz az ír. Ne legyen szerkesztés kétsége, Kínában nincs kommunizmus. Egypártrendszer van, és annak az egy pártnak Kínai Kommunista Párt a neve, az államforma meg Népköztársaság, de nagyjából ezzel a két szóval véget is ér a kommunista berendezkedés.

Changsha kicsit sem volt szerencsésebb, mint bármelyik nagyváros, ráadásul Mao a szomszédban született, a tartomány egyetlen falvában sem volt esélye kimaradni a nagy öleletekből. Senkit ne téveszen meg a városok szűnyűsége, ez még nem jelenti azt, hogy nem érdemes Kínába vagy Hunanba menni, legfeljebb azt, hogy el kell szakadni a megszokásoktól. Kínában nem a nagyvárosok kell megnézni. Legtöbben az egy hét-tíz napba a Peking, Shanghai, Xi'an, avagy Nagy Fal, modern Kína, a gyagyhadsereg háromszöget próbálják beszűfölni. Kína esetén azonban a nagybőví pötty a térképen nem jelent több látványosságot. Egészen kevés utánaolvasással lehet győngyszemeket találni, sőt csiszolatlan gyémántokat, hovatovább különösen brilliánsbányákat. Egyelőre csak a meddőbányó jutottunk, hogy csatlakozzunk a csapathoz, amelyet egy többé-kevésbé amatőr úgynök szervezett. A srác maga is meztőlbas agytrémként kezdte, de kihasználta a lehetőséget, és megtanult kínaitul, majd a tanítás mellett elkezdett angoltanárokat kiszervezni kínai iskoláknak.

A hostelben, ahol összejött a társaság, kicsit furcsán éreztük magunkat. A csapat minden tagja angol anyanyelvű volt, és jóval fiatalabb, mint mi. Talán nem meglepő, hogy egyikük sem tanárként végzett. Legtöbben egyenesen az iskolapadból jöttek kilandvígnyból, vagy azért, mert a másik lehetőség a hamburgersütés lett volna. Azt hiszem, ahogy mi se, ők se voltak teljesen biztosak abban, hogy mi miért is vagyunk ott. Volt, aki később el is árulta, hogy nagyon kevesnek taláta, ahogy odacsapódtnak hozzájuk. Legalábbis az első napon, mert később a közös sorsunk egy hét gyzostalpa volt, amelynek a végén mindenki kapott egy szinte valódi oklevelet arról, hogy magasan kvalifikált nyelvtanárnak váltunk. Az oklevél átvételének pillanatában valószínűleg három generációnyi pedagógus felémőrt riadt fel álmalból. Beléértve az ellazgytatkat is.

Hát így lettünk angoltanárok. Made in China.

Körmöcski Áron

A kínai szuperexpressz

Német lovasság Baján, 1944

III. rész: A katona szabadnapjai

*„Ne korholá a katonákat.
Ők, őket haldíra szánták,
hadá kapják meg, mit kívánják.
Hadá igényak, s csókoljanak,
holnap talán meg is halnak.”*

Égészséges életerejük, ifjú életkedvük, amely nagyban segített nekik a megerőltető szolgálat, a szigorú fegyelem elviselésében, a szolgálaton kívül valószággal túláradt bennük, és feledtette a fiatal legényekkel a tőlük nem is olyan messze dúló háborút. A hadviseltek emlékezetében kezdte elhomályosítani a fronton szerzett kegyetlen élményeket, az újoncokkal feledtette, mi vár rájuk. Azt ugyan egy pillanatra sem vesztették szem elől, hogy német katonák – zsoldkönyvük borítóján is ott volt a német katona viselkedésének tízparancsolata –, de vasárnapi kimenőiken mit sem különböztek a hasonló életkorú, szintén az életet élvezni és megismerni akaró mai fiataloktól.

A sport – különösen az atlétika, az öklívívás, a labdarúgás – kiemelt szerepet játszott a Waffen-SS-nél, nemcsak a kiképzés keretében, hanem a szabadidő eltöltésében is. Ezenkívül még a honvédséggel való kapcsolatok ápolására is jó lehetőséget kínált a sportversenyek rendezése (bár Bajáról sajnos nem rendelkezünk ilyen rendezvényekről készült fényképekkel). A következő kis történetet a sportnak e mindhárom aspektusát szemlélteti.

Az elzásziak már öreg katonák voltak, többen közülük már altiszti rangot is elértek a francia hadsergében, a rédiós kiképzés mellett mégis végig kellett csinálniuk az újoncok sportképzését is, hogy „beorozásodott tagjaik felfrissüljenek”, viszálljon gyorsaságuk, robbanékonyságuk. Ehhez egy sportjáték volt a sportképzést vezető ifjú hadnagy kedvence. Körbe álltak párosával, az egyik nekiküremodott, a másik utána, s ha utolérte az elől futót, jól hátra vágta, ekkor megfordultak, s az kezdte földözni emezt. S ha ennek sikerült hátszévigás nélkül egy másik pár elé beérkeznie, akkor szerepét a pár hátsó tagja vette át. Az ifjú hadnagy, sportos fickó, nagy élvezettel játszottá mindig az üldözöt, a rendszerint akkorikat vágott az előtte futó hátra, hogy annak a lélegzete is elállt. Az egyik elzászinak – egykori francia őrmester – ez nem igazán tetszett. „Élém állji!” – kiáltotta oda egyszer a hadnagy előt rohanó bajtársnak, átvéve így annak helyét. Néhány ugrás után kapott is a hátra-ra egy hatalmasat. Ekkor azonban megfordultak, s most a hadnagy futott az „örög” elzászi előtt. Úgy látszott, könnyen egyszerűt is nyer, de az elzászi rágyorsított, utolérte, s úgy hátra vágta a hadnagyot, hogy az hosszabban elterült a földön, s időbe tellett, mire a legények harsány nevetése közepette felpáskozkodott onnan. De sport szerű volt, s folytatódott a játék. Elismerően szólt az elzászhoz: „Ember, maga az

tán tud futni! Jövő vasárnap feltétlenül ki kell állnia, amikor a honvédekkel fogunk megmérkőzni!”

De mely sportját lehetek volna nagyobb szervezővel egy lovashadcsapatnál, mint a lósportot? Noha a híradó-zászlóalj gépesített volt, azok az igazi lovasszettek pedig, akik a lósportban, elsősorban a díjugratásban még a békeidőben nemzetközi elismertséget szereztek maguknak (a Fegelein-fivérek, Temme, Schönböföld, von Zastrow stb.), nem városokban állomásozó szolgálati helyeket láttak el, azért Bajára is kerültek kiváló lovasok.

A hadosztálytörzs június elején rendezett lovaglóversenyt „Jassi pályán”, Baján, melyen a helyben állomásozó lovasszettek mérték össze tudásukat. Első helyezett Hans Diergarten SS-alezredes (Obersturmbannführer), a hadosztály első (hadműveleti) vezérkari tisztje lett, aki hibapont nélkül és pontosan a megszabott minimámmal alatt lovagolta végig az akadálypályát. Második Gert Grau SS-főhadnagy (Obersturmführer) lett, 1 másodperccel maradvá el Diergarten mögött. E lovaglóversenyről számos fénykép maradt fenn.

A 17-19 éves fiatalok azonban ugyanolyanok voltak akkoriban is, mint ma – az ifjú katonák számára az igazi felszabadult kikapcsolódást természetesen a szórakozás, a zene, a tánc jelentette. No és a lányok. A katonai vezetés támogatta a baráti kapcsolatok kialakítását, ápolását a helyi és környékbeli lakossággal, s ezek nemcsak egyéni szinten zajlottak, hanem szervezett keretek között is: búcásik, falusi ünnepeknek testületileg történő látogatása formájában. A helyi oldalról a magyarországi népi németek szövetsége, a Volksbund volt a szervező. Ez nem jelenti ugyan azt, hogy a kapcsolatok létesítése csak a helyi németiségre korlátozódott volna, ők azonban értelemszerűen kiemelt szerephez jutottak ebben, azért is, minthogy a hadosztály számos katonája, s a frissen bevonult újoncok jelentős része e sváb falvakból származott.

Ezek a találkozások a fiatal katonák számára életük maradandó, máig meghatározó élményét jelentették. Számoljanak be róluk ezért ők maguk!

Heinz Golinski a törzsszállás-parancsnokságról Vaskótra emlékszik: „Pünkösöd idején a vaskóti búcásiba kaptunk meghívást. Schütte hadnagy (Untersturmführer),

Gert Grau főhadnagy, a lovaglóverseny 2. helyezettje

aki a tisztí iskolából frissen érkezve nemrég vette át a motorkerékpáros-szakaszt, meghízást kapott, hogy vessse küldöttségünket. Sorban és rendben vonultunk ki, a templomteret hivatalosan fogadták bennünket, beszédekkel, s minden, ami hozzátartozik, majd magánházakhoz kaptunk meghívásokat. Engem és egy bajtársamat egy hadas, páratlanul szívélyes család vendégelt meg. A házigazda két rendkívül csinos lánya valóságos környezetet bennünket. Mint kiderült, minálkétjük férje a mi hadosztályunkban szolgált. Miután etünk és ittunk, a házigazda felszólította a menyecskéket, hogy vigyenek el bennünket a táncba. Hadosztályunk trombitazenekara több zenekart alakított ki, szétosztottak a különböző vendéglőkre, ők adták a talpalódót.

Először természetesen megkaptuk az eligazítást, mikor indulunk vissza Bajára (amit mi persze túl korainak tartottunk). A derék Schütte hadnagynak azonban fejébe szálltak a jó vasküti borok, így aztán indulásunk előzőelőtt. Nekünk fiatal katonáknak csodálatos, felejthetetlen élmény volt ez a vasárnap. Vendéglátónk később is még rendszeresen meglátogattak bennünket a polgári iskolában levő szállásunkon, s soha nem jöttek üres kézzel. Vajon mi lett ezekből a szeretetre méltó emberekből?

A jóvágyó német katonák kétségkívül igen kapdskák és sikeresek voltak a lányok körében – hát még ha repülőgépen érkeztek látogatónál ilyen is megesett. A vasküti születési, 1942 óta az SS-lovaságnál szolgáló Josef Peutz ővezető (Sturmmann) egy alkalommal a hadosztály Gólyáival érkezett Vaskútra, s látogatta meg a lányt, akinek úvartott. A hatáson természetesen mit sem rontott, hogy magával vitte ezredparancsnokát is, aki mellett tisztszolgá volt.

Ludwig Müick szakaszvezető (Unterscharführer) a távbeszélőktől Regdő és Csátalján szerzett hasonló élményeket, különösen szívesen emlíkszik az utóbbi községre: „Ahogy egyszer egy teregyakorlatról tartottunk hazafelé – Uhl hadnagy előrement az őrmesterrel, én vezettem haza a szakaszt, amely a kocsiúton harádrányan énekelve menetelt, én pedig a járdán kísértem őket – egy csinos fiatal lány jött oda hozzáim biciklün, s illedelmesen köszönve megszólított. Elmondta, hogy a csátaljai faluközösség küldte, hogy meghívja szüzekünk a falu búcsijába, engem pedig az ő családjá szeretne vendégül látni.

A rá következő vasárnap az egész század teherautóra szállt, és Csátaljára mentünk. Parancsnokunk még a falu előtt lezállított bennünket, hogy erkölcsi prédikációt tart-

son. Mindenki úgy viselkedjék, nehogy a német Wehrmacht tekintélye csorbát szenvedjen, s így tovább. Hát, ez aztán nem lesz egyszerű egy olyan faluban, ahol a szőlő a földekem terem, mint a gabona, gondoltam, amint énekszóval meneteltünk be a faluba. Kölni gyerekként, a Rajnától és a Moseltől én csak azt tudtam, hogy a szőlő meredek hegyoldalakon terem; ilyet, mint itt, még nem láttam. A főúton átkelhetetlen embertömeg várt bennünket, zászlókkal, zenekarral, polgármesteri üdvözlő beszéddel. Mindenki egy katonát akart meghívni magához, hogy házában megvendéglje. Szemmel az a lány kerestem, aki Baján meghívott, s éppen meg is pillantottam, amikor egy előkelő idős úr lépett oda hozzánk – oldalát álltunk néhányan alitztek –, s kalapját levéve bemutatkozott, és meghívott magához. Próbáltam úgy tenni, mintha nem engem szólított volna meg, de a többiek toltak, hogy csak menjek. Ahogy követtem az idős urat, az járt az eszemben, hogy na, most egy koros házaspárhoz kerülök, s foglalkozhatok velük egész nap, szép kis kilitások. A házban öveg anyóka fogadott, lehúta a csizmámat, nem tudtam elhárítani, az pedig, hogy Rajna-nanti vagyok, a létező legnagyobb csoda volt számúra. Papucset adott és bevezetett a tiszaszobába, ahol – két fiatal lány ült, lélegzetelállítón székelt.

A fejedelmet ebéd után a lányok meghívtak a táncba. Megilletődve válszóltam, hogy rettenetesen sajnálom, de nem tudok táncolni, honnan is tudhaték, háború óta, a Birodalomban nincsenek táncrendezvények, sem tánciskolák, én pedig két évet töltöttem az orosz fronton. De csak

Családkéni

nevettek, hogy majd megtanítanak, így jobbról és balról két gyönyörű lány karján indultam a faluba.

A birodalmi németekre nagy hatást gyakorolt az itt megtapasztalt jómód, az élelmiszertöbbség, amely számúkra a háború 5. évében szinte valóságos dolognak tűnt. A híradó századok többször szerveztek is gépkocsival beszerző utakat a falvakba élelmiszeradagjaik feljavitása céljából, a parasztok pedig mindent szívesen adtak.

A rácsós Hans-Otto Wachter Nemesnádúváron, 1944. július 2-án szerzett föltre szóló élményeket, melyeket vesző szedve örökölt meg: „Szüzekünk egyszer Nemesnádúváron búcsúnak járt. / Sok fiatal leány itt szerette élete első máncorát. / De

Perschnigg

A zenekar tánczenére hangol. Richard Scheinost klarinéton, Heinz Perschnigg harmonikán, a pozsonyi Rudi Teskun hegedűn

Schmidt főúrass mit sem bánta ez, / Őt már előbb elnyomta a szesz. / Feledteték velünk, zene és tánc. / Hogy háborúban áll a világ, / 20.00 órákor indulunk volna haza, / Így terve századunk Wilhelm főhadnagy. / De ő maga sem volt pontosan ott, / A századtól nem kért ezért bocsánatot. / 22.00 órákor indultak meg a kocsi háza Bajának, / 3 jóval éjjeli után dőlték a babák az ágyak. / Másnap körleltakurítás – aligha véletlen! / Majd gyülekeztek a gyakorlóterem. / Az ördög bűjt szakasparancsnokunkba, / Nagy meleg volt, hát fűrtözött iztuzásunkba, / Nem crosa, még ma is emléksznék e napokra.”

A 18. életévét a következő héten betöltő Wächter itt hallott először cigányzenét, itt rúgott be, de itt táncolt is életében először, mert a szolgálatvezető őrmester – aki mindíg és mindelő a „század anyja”, mulatságokon pedig gardedámja volt – arra is gondot viselt, hogy a gyengébbik nemmel

való kapcsolatteremtést nehegy megrövidítse a pincesorral történő ismerkedés.

Ámbr Wächter arra is visszaemlékszik, hogy csak kevés „táncba kísérésből” fejlődött ki tartósabb „gyengéd kapcsolat”, ehhez túl kevés idő és alkalom nyílt ezekben a szolgálattal kitöltött hetekben. S még kevesebb ilyen kapcsolatháló alakult ki e rövid idő alatt szerelmes összebuzulás – egész egyszerűen abban a világban nem ilyen nevelésük volt nemcsak a lányoknak, de az ifjú német katonáknak sem.

Akácat azért, persze, dörzsöltebb „öreg bakák” és „kikapós menyecskék”, akiket könnyű volt táncba vinni. A július 2-i Nemesáduvair kirándulást az elzászi Charles Ruckey is feljegyezte gondosan vezetett apróca naplójába, precízen megörökítve a vendéglátót is: „Nemesáduvair bei Josef Halbländer, Haus 331.” A bejegyzés aztán kissé rejtélyesen folytató-

dik, s francia nyelven, holott egyébként anyanyelvén, németül vezette naplóját: „böcsi, munka a szalmában”.

A fiatal újoncok többségének azonban semmi ilyenmi nem adódott meg. Meghaltak, mielőtt éltek volna. Ennek tragikumát bármínél jobban szemlélteti a következő kis történet: „Égytűnk, valahonnan Észak-Németországból jött, korukat volt és megfontolt, kímért volt minden gondolata és szava, egy szóval nem mondott sem többet, sem kevesebbet, mint amennyit kellett. Tüdőlövést kapott, levegőbuborékokkal teli vért köpött, mint egy szőkököt, több volt benne a tuborék, mint a vér. Jól lehetett látni a tisztá, kék ég előtt. Tudni, hányadán áll, s így szólt: „Örögem, pedig mennyire szerettem volna egyszer nővel lenni.” Majd hörgött még kicsit, de már nem sokáig.”

Folytatjuk

Pencz Rudolf

Menekülés a középszer elől

(Érfit látok álmaidban. A Rábl Színpad bemutatója, 2014. november 27.)

Egyet előjáróban le kell szögezni: a *Férfit látok álmaidban* (You Will Meet A Tall Stranger) nem tartozik Woody Allen legnagyobb sikerű és legkiemelkedőbb alkotásai közé. Igaz, ebben a 2010-ben készült filmben olyan sztárok szerepeltek, mint Sir Anthony Hopkins, Josh Brolin, Naomi Watts vagy éppen Antonio Banderas, s az ő karakteres játékaik némileg fedeltette az egyébként csekély mondanivalót. Azt viszont a filmnek nem éppen csínján bánó kritikusok egy része is megemlítette, hogy olyan, mintha színpadra készült volna: aránylag kevés a szereplője és helyszíne, a szereplők közötti kapcsolatok és konfliktusok szűlei pedig szorosan összefonódnak egymással. Így aztán egyáltalán nem ördögtől való a gondolat, hogy a mű színpadra kerülhessen; nagy kérdés persze, hogy a fent említett korszakos művészek nélkül képes lesz-e a történet a nézők szórakoztatására és tanulósá lemondására.

A „színpad” kifejezés persze ebben az esetben nem szó szerinti értendő, hiszen az előadást a Szent László ÁMK Tóth-Pál Zoltán dísztermében tartották, amely teljes hosszában jötték létre alakul át. Ez egyszerre jelent előnyt és hátrányt is. Előny azért, mert – a filmen természetesen – gyakori helyszínváltásokkal nem kell a díszletet állandó tologatásával/forgatásával érzékelteni, ami sok előadás lendületét képes megfűzni. (Ötleteken oldották meg az egyes helyszínek áru-

zolását, amelyeket gyakran egy-egy jellegzetes bútor darab – íróasztal, kanapé, festőállvány, hitvesi ágy – tesz karakteressé.) Hátrány viszont azért, mert egyes jelenetek a néző aktuális helyétől távol vagy rossz szögben történnek, és így nem minden dologot lehet elég tisztán érteni. A filmbeli helyszín egyébként London, ennek megjelenítésére láthatóan nem törekedtek, de különösebb jelentősége a történet szempontjából nincs is, a sztori nyugati kultúrkörben taládonképpen akárhol játszódhatna.

A darab minden szereplője (középpontjában egy család két generációja) menekülni próbálna úresnek érzett életéből: az egyikük, Alife (Dely Géza) nem hajlandó tudomást venni az öregedésről, és feleségét elhagyva egy egykori callgirl oldalán keresi a boldogságot – hosszú távon persze hiába. Felesége, Helena (Schoblocher Anna) egy szélhámos jósnő bűvkörébe kerülve távolodik el egyre jobban a valóságtól, míg lányuk, Sally (Kiss Bernadett) gyermeket nem akaró férjétől elhidegülve arról álmodik, hogy főnöke karjában lehet boldogabb, s talán nagy álmát, egy önálló galéria megnyitását is megvalósíthatja. Persze neki sem sikerül, mert a szívtörő főnök csak kibaszálja rajongását. Az ő munkanélküli orvos férje, Roy (Bócsa Rébert) pedig írói karrierrel álmodik, csak éppen a hozzá szükséges igazi tehetség és kitartás nélkül, ráadásul egy idő után a csábító szomszéd

Sally csábító főnökével
(Kiss Bernadett és Csanádi László)

lányban találja meg a mítuszját. Így aztán senki sem elégedett, de a végén sem lesz az, mert a szereplők kitörési kísérletei vagy kudarcot vallanak, vagy átmeneti sikerélmények után sokkal nagyobb bukás elérését hordozzák magukban.

A színpadi változat így nem is tartja fontosnak a klasszikus vígjátéki konvenciót; mert kacagunk bár egyes szereplők gesztusain és a helyzetkomikum adta lehetőségeken, nevetésünk mégis keserűsége: a jók (ha beszélhetünk itt egyáltalán ilyenekről) nem nyírik el jutalmukkal, és a mások érzései, hisztériáit, szerelmét kibaszó-lók nem bíbnődnek meg, sőt igazából neveltségük sem válnak. (Elevé nincs tele a szűkeg színpadok humorbombákkal, inkább a finom ironia dominál benne.)

Épp ezért persze az előadás végén nincs igazi katarziszélmény sem, és még csak azt sem mondhatjuk, hogy a magunk számára valami nagyon bölcs, életre szóló tanulságot vonhatnánk le, ha csak azt a közéletet nem, hogy az élet rendkívül igazságtalan, és kár a sorsunk (örögedésünk, elszűrődésünk) elől menekülni, mert úgyis megtalál.

A fentiek alapján a színpadi adaptáció akár unalmas is lehetne, hiszen semmi rendkívüli nem történik, ám az egyes jelenetek és néhány jól megformált szereplő alakítása élvezetessé teszi a nagyjából másfél órási, felvonásokra nem tagolt előadást. Igaz, a női szerepeket alakították között sokkal több az emlékezetes játék, mint a férfi oldalán; Benesz Judit szinte tündökli a közönséges, valahol mégis vezető, szexi Charmaine szerepében, de a Sallyt alakító Kiss Bernadett is olyan szerzedéllyel játszik, hogy nem is nagyon értjük, darabbeli férje miért áhított a hozzá képest tempóbb vörös ruhás lányra. A kórnikus figurák között határozottan tetszik Schoblocher Anna együgyű eszelenkedése, de új párja, Jonathan figurája (Kassza Péter) is jól ki van találva. Talán nem véletlen, hogy a rendező magára osztotta az örögedés elől krónikusan menekülő Alfie szerepét, hiszen a javarészt középiszkolás szereplők számára az egész probléma ne-

hezen élhető át. (Persze a szereplő életkorától még Dely Géza is elég messze van, de ettől még szórakoztató.) A filmben ugyanakkor talán jobban érezhető, hogy egy rendkívül gazdag emberről van szó. Nincs könnyű dolga az eredetben macos alakú főnököt alakító Csenedi Lászlónak (Greg), akinek persze a színpadon is sorsa az ölébe hullanak a nők, de hogy a vagyonán kívül mi a személye varázsa, az rejtve marad. A szereplők tevédségeit olykor helyre tevő, a kusza szálakat összekötő narrátor (Bán Zsuzsanna) szövege nem mindig érthető tisztán, és emiatt a berne rejtlő íróna egy része elveszik. Az extrém kinézett jósnő, Crystal (Seregi Zsuzsanna) szerepében maradtak még lehetőségek, ám jó időben idéztek, a játéktér egyik felétől a másikig elért, közhelyes jóslatai így is mosolyt fakasztanak az arcokra.

Alighanem nem véletlenül hangzik el Ibsen neve a darab során. A norvég mester darabjainak gyakori szereplői hasonló közönszerző figurák, akik közönsödnek életükkel, a valódi kitérőhöz, azbe irradiál álmaik megvalósításához azonban se erők, se tehetségük nincs. A végsőig kiábrándult szereplőket itt is legfeljebb hamis illúziók teszik boldoggá, a valósággal nem képesek szembenézni. Sikere csak a gátlástalan, másokat kihasználó, majd félredobó

figuráknak van, de ők nem is keresnek többet, mint az élvezetnél, és pánzzal megvásárolható örömmel. Így aztán a történetnek nincs (nem is lehet) megnyugtató lezárása; azonban továbbgondolásra késztet: vajon mi történhet ezután az egyes alakokkal? A film színpadra állítása bátor, de sikeres vállalkozás volt, és hasonló kísérleteket a jövőben is szívesen látnánk a bajai színpadokon.

Persze tény, hogy nem éppen megkönynyebboldulva hagyjuk el a „színházat” az előadás végeztével, de ez nem a játékok hibája. Woody Allen lett olyan megkeseredett szerző idősebb korára, hogy még játékból sem ringatta illúzióiba a „végén minden jóra fordul”-típusú fordulatokra viró nézőit. „Ez hát a sors, és nincs vég semmitben? Nincs és nem is lesz, míg a föld ki nem hal, S meg nem kövülnek élő fiait” – mondhatjuk Vörösmarty után szabadon, a darab reménytelenségét látva. Ha viszont a színpadon nem életré szülő tanulságokat, a mindennapi gondok feledését várjuk, akkor jól szórakozunk az ideán 10 éves Rábi Színpad bemutatásán. És talán saját életünkkel, szörkénnek látott hétköznapjainkkal is másképp szemléljük, ha tudjuk: mindez sokkal rosszabb is lehetne.

Dr. Mayer János

Újra együtt jókedvűen, szeretetben 45 éves érettségi találkozó a III. Béla Gimnáziumban

Az idősebbektől szoktak hallani: jó volt „bélásnik” lenni. A 60-as években is az volt. Mi 1965 szeptemberében gyülekeztünk az ódon falak között: ki a városból, ki valamely faluból közelről, ki messzebről jött. Az a hír járta, hogy az Ib osztály matematika tagozatos lesz, de az engedély szeptember 1-jén nem érkezett meg a gimnázium akkori igazgatójához, dr. Lantosné Kata nénihez.

A patinás falak között kifűző tandórok oltották belénk a tudás szeretetét, a tudományokat, egymás tisztelőt, és figyelték emberi tartásunkra. Néhányan név szerint is emléket állítottak. Simonyi tanár úr az ókor történelmet, kultúráját oktatta, Rigó János az irodalmat, nyelvészetet, Patocska Klára néni a vegytan ismereteket, Sáfán László a történelmet, Hegedűs tanár úr a matematikát, Oláh és Révfy tanár únak az idegen nyelvet oktatták, és még rajtuk kívül is sok kiváló ember, tanár vett körül minket. Osztályfőnökeink, dr. Mezei Lajosné volt (ma már nekünk is „Már”, sőt „Mariusz”), aki pályá-

zandókat kapta meg az osztályt, biológiában jóleskedett, és teszi ezt napjainkig. Is az első évnívont egy hfján 50 éve volt. 1969-ben 31-en végeztünk.

45 éves érettségi találkozóink idein október 11-én – egyik osztálytársunk jóvoltából – a Duna Szálló különtermében volt. Elmondhatjuk, szerencsések vagyunk, hogy 60 éves korunk felett is még „egyben van” az osztály. Kettőn nem jöhettek el a találkozóra: Waitz János több mint 30 éve távozott az élek sorából, Bánzky Pistát 15 éve temették. Sajnos osztályfőnökönk párja, Lajos sem lehetett már velünk – őt afféle 32. osztálytársunkként tartottuk számon.

A „Kivel mi történt?” kérdésre sokféle színes válasz érkezett. Érettségny után – néhány kivétellel – szinte mindenki továbbtanult. Mémőként, orvosként, tanádként, közgazdászoként, borászoként dolgoztuk le életünk. Helyálltunk, sikereket értünk el – sokan az új rendszerben vállalkozóként is. Úgy érezzük, nemcsak szakrónkban, hanem ember-

ként is megállunk a helyünket, és reméljük, hogy ez a jövőben is így lesz.

Szoba kerültek unokáink is, akikre fűtő szeretettel tekintünk. Ők már a jövő építői, utódaink unokáit fogadják. Szurkolunk nekik, hogy ők is ilyen jó csapatot, közösséget találjanak, mint amilyenben mi éltünk gimnáziumi éveink alatt.

Borogtatás, beszélgetéssel jókedvűen, szeretetben telt el a vacsora utáni néhány óra. Sok emlék szövege került: a bulgáriai nyaralás a 3. osztály előzése után, az osztály napi élete stb. Jölesett visszaemlékezni, adomázni. Híjtel után azzal búcsúztunk egymástól, hogy reméljük, 5 év múlva mindenki eljöhet a találkozón. Osztályfőnökönkötől kaptuk az aábbi szeretettel: „Várom kell, ha valami kérik / Törni kell, ha valami rossz, / Sörni kell, ha szívünk vértik, / Remélni kell, ha bíztat a sors. / Emléket őrizni kell, ha szép, / Feladni akkor is kell, ha nehéz.” Köszönjük a szeretettel Bagócska Csának és Nellinek!

Dr. Kiss Zoltán („Mao”)

„Az idők teljével megsokasodunk...”

Kabdebó Tamás Nélküle című könyvéről

Ünnepek előtt jelent meg Kabdebó Tamás új könyve. A téma bibliai gyökerei, valójában az evangéliumok történetének folytatása.

A szerző drámai formát, keretet választott, ami több szempontból is előnyös: egyrészt a dráma cselekménye mindig jelen idejű, vagyis a szemünk előtt játszódik az események, közvetlenül a szereplők dialógusából bontakozik az ki előttünk (nem narrátor alkalmazásával), vagyis az olvasó (előadás esetén a néző) részese lehet a jelenetnek, a hitelesség és az „itt és most” hatás erőteljes. Másrészt a konfliktushelyzet adva van: Jézus halála után az apostolok munkája, ügyszerűsége, akárcsak a Mesteré volt.

Számomra az első ok a nyomósabb. A történet ugyan Kr. u. 33-ban játszódik, de az író már a cím után határozott jelzést tesz arra, hogy aktualitása van a cselekménynek: „A történeti gúnya alatt a darab máj mi voltam nem szorul külön magyarázatra”. Ez a költőesség (bibliai jelöltség és a mai társadalomra utalás) mindvégig jól érezhető.

A bibliai történet a Jézus feltámadása utáni 49. napon folytatódik, így pünkösd idején kezdődik, és néhány hét alatt játszódik le. „A darab tulajdonképpeni főbőse Jézus, aki a színen soha nem jelenik meg.” – tudjuk meg magától az írótól. A tanítványok földörtétele, feladatadatak jelenik meg: a halálaton kívül az „emberhalászat”. („Pecóni nem elég, emberhalászok legyetek!”) A tizenegy apostol római kato-

nálkal és a helytartó helyettesével való közelmelke, négyük elfogatásának és megmenekülésének története bontakozik ki a drámában.

A modern világunkra vonatkozó jelentéssel több Jépésben erősödik fel. A szerző jelmezajánlásaként farmerkuba és tornacipő szerepel, erre veszik fel a tógát, a tunikát. A szereplőtárat is megjelölt beütő névalakok (Jani, Toné, Jaki, Fülel (=Fülöp), Barna) sokat sejtetnek már a modern nyelvezetről. Ilyen kifejezésekkel találkozhatunk: kukkol, bezsol, pecóni, haverom, tesóm, banda, bezzel, pereputya, belekotyog, süket druma, illuzionista, húzzátok el a csíkot, bor és kenyér hókuszt-pókuszt stb. Bőségesen találunk a nyelvhasználaton túl is utalásokat korunk társadalmára, mindennapjaink elemeire: terrorista, gerilla, pacifista vandál; drogos rokon; szilkebályog; (názáreti) szekia. Láthatunk példát megvesztegetésre, amikor az író (Drago) nem akarja Péterhez engedni feleségét, Sárát, az egy kórsó oltat tesz le mellé, mire a reakció: „Várjál. Megszorjantam. Elmegyek a kúthoz. Ha nem vagyok itt, nem láthatom, megszegték-e a parancsot vagy sem. Ugye?” Vagy Saul szándékának kifejeződése saját munkájának igazolására: „Egyítetek meg fog halni. Mert ha nem, a Tamás még kételkedni fog őszinte buzgalomban.” Vagy későbbi fenyegetése, zsarolása: „Tálat nem kell a bitón végezned. Az őcséd még tizenyolc síncs, ugye? Kapernaumban talán menyasszonyod vár rád. Övegy legyen, mielőtt asszony lehetne? Vagy Péter öjűk meg, esetleg Tamát? Esetleg mindannyiatokat? Valami olyasmit ért, ami meg sem történ? Tagadó és elbocsátalak. Itt azon nyomban szabad lehetsz.” Az apostolok szerepére a rómaiak szemében így fogalmazódik meg: „Tudod, minek hívunk beunútket? Az állam ellenségeink. Államellenes cselekmények végrehajtói.” Talán a kiemelt példák is mutatják, hogy az író párhuzamot von a bibliai történet elképzelt folytatás és korunk társadalmának jellemző vonásai között, mintha nem telt volna el közel kétszer év, az emberi kapcsolatok hőneink, önzetségek, számításonk – és persze szeretetünk, szeretetvágyunk, öszertartásunk szinte változatlan. Ha leverszük a jelmezt (a tógát), éppen olyan embereket találunk alatta, mint amilyenek mi magunk vagyunk. Mondhatnánk az is, hogy ennek a darabnak a szereplője az *Ember*, gyarlóságával és erőnyeivel együtt.

A dráma művészetén belül a műfaj behatárolása nem egyszerű. Ha az eredeti arisztotelészi meghatározásból indulunk ki, akkor a vígjáték kategóriába illik, hiszen a szomorú, Jehangolt kezdés derűs, reménytel helyzettel zárul. Azonban a tipikus vígjátéki elemek hiányoznak, a humor forrása legfeljebb a két kor párhuzamában lehetett fel. A felismerés akár a gúny határát is súrolja.

A cím (*Nélküle*) három jelentésmozzanatot biztosan magába sűrt. Az egyik az apostolok lekérre, érzésvilágára utal: a hiány kifejeződése. A másik feladatuk újszerűsége: Jézus nélkül kell hirdetniük tanait. A harmadik jelentés a rómaiakra, a hitetlenekre, a zord világ képviselőinek életmódjára, értékrendjére utal; eligondolhatat bennünk, hogy érdemes-e így élni: nélküle, szeretet nélkül, a másik ember tisztelete, megbecsülése nélkül.

Egy pünkösd idején játszódó darab karácsony előtti megjelenése nem tűnik éppen aktuálisnak. Legfeljebb a Bibliához való kötődése miatt gondoltam első pillanatra időszerteinek. Aztán rájöttem, hogy ez nem így van, hiszen a történet lezárása arra biztat mindannyiunkat, hogy soha nem késő hátat fordítani a gonoszoknak, az érzelketlen világunk, és utat engedni őszinte érzéseinknek, szeretetünknek. „Te pedig fordíts hátat – ne nekünk, hanem a vérengzőnek –, és menj békével. Kövesd példánkat: hitm arci!” Karácsony és az évforduló idején mi lehetne ennél aktuálisabb? Hiszen ilyenkor melegszik fel igazán a lelkiünk, ilyenkor mérlegelünk, tesztünk fogadalmakat, tűzünk ki magunk elé célokat. Ebben mindenkinek segítségére lehet Kabdebó Tamás új könyve. (*Kabdebó Tamás: Nélküle. Bajai Honpolgár Könyvek. Baja, 2014. 40 oldal. A könyv 1000 forintos áron az alábbi címen megvásárolható: Gáti Lászlóné, Baja Tör István u. 5.)*

Nagy Erika

MEGYEI ÉS ORSZÁGOS KÜLTETÉSEK

A közelmúltban több bajai személyiség is magas megyei és országos kültetésben részesült: **Dr. Hegedűs Tiber** csillagász „Báta-Kiskun Megyei Prima Díj”, **Bán Máté** tuvolaművész „Junior Prima Díj” (zeneművészeti kategória) • **Külvési László** ügyvezető igazgató (Dorner Kft.) „Az Év Mezőgazdasági-gépkarokosító” díjat vehette át. Mindegyiküknek szívből gratulálunk!

A Bajai Honpolgár szerkesztőség

A Bajai Honpolgár tartalommutatója

25. évfolyam (2014)

1. szám (január)

KOTHENCZ Kelen: Halászi erődéség a Dana mesein (1-3.o.)

Városi kiállítások. Baja Város Képviselet-testület-ének 2013. december 14-én tartott ünnepi ülésén az alábbiak kaptak kiemelt címet, illetve kiemelt díjt (3.o.)

Állami, illetve megyei kiemeltetést kaptak (3.o.)

A Bajai Honpolgár Alapítvány támogatói 2013-ban (4.o.)

SZENTJÓBI-SZABÓ Tibor: Papp Lajos – egy barfi világs – jegyzetéből. A beemlékés kizárta (4-5.o.)

FÁTRAI Klára: Egy szerződés véletlen kapcsán (5-6.o.)

CSERENKÓ Gábor: Bájor; Találkozások (6-7.o.)

KOVÁCS Zita: A Megbékülés kitalálásának napja (7-8.o.)

Köszönetnyilvánítás (7.o.)

JÁSZ Anikó (Szászai): Jelenléteiből bajai évfordulók 2014-ben (9-10.o.)

SARLÓS István: A páros limpa kinyitandóság, Bordegház-alapítvány Baján az első világháború után (10-12.o.)

KOVÁCS Zita: Színek a vízben és a papíron (12-13.o.)

GYÖNGYÖSI János: Tamburis emlékeim. 1. r. (14-16.o.)

JÁSZ Anikó (Szászai): A Bajai Honpolgár tartalommutatója s2013. (16-19.o.)

KOCH Róbert Ákos - JALOVCEZKI Gábor: KÖNYV ÉS ÉRTÉK (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelmelek: a vetési varjú (19-20.o.)

2. szám (február)

REINER Rósa: Dunán innen, Dunán túl. Pécsi és bajai felhívások közös kiállítása (1-2.o.)

JÁRAI Zoltán: Itt él velünk. Személyes emlékeim Mezei Lajosról (2-3.o.)

GAJTI Beata: Gondolok a bukovinai székely történelméről (3-4.o.)

KOVÁCS Zita: Barabás Márton könyvtárgyainak kiállítása. A magyar kultúra színe, 2014. január 22-én (4-5.o.)

KABDEBŐ Tamás: Ister étesse. Haklik Norbert: Egy Dana-regény antológiája [könyvism.] (6.o.)

B. L. BALINT László: Kabdebő Tamás 80 éves. A születésnapján (6-8.o.)

MAYER János: Beidőlt regény formában. Könyvismertetés (8-10.o.)

KOVÁCS Zita: Kabdebő Tamás: Róma ír szemmel [könyvismertetés] (10.o.)

DÁNIEL József: Szilárd Leó 1898-1964. Az atomenergia felfedezésének nagy útörze (11-14.o.)

FÁTRAI Klára: A tanítóképzés kezdete Baján (14-15.o.)

SARLÓS István: Egy megjelölt szellemi örökség. Baja város kizárta: Perencz Ferencről (15-16.o.)

GYÖNGYÖSI János: Tamburis emlékeim. 2. r. (17-19.o.)

LÓRINCZ Gergely: Jánosbácsi a menyegző székelyen (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelmelek: a székelye (20.o.)

3. szám (március)

MAJORSZKINÉ UJADY Krisztina: „Vis-Jel” Baján. Egy megvalósult álom (1-2.o.)

MAYER János: Bőcsú a fészkesfészkelől. Bálint László 1933-2014 (3-4.o.)

GERGELY Ferenc: Üzenet a Pannaszomszaga (4.o.)

SZENTIVÁNYI Gábor: Emlékezés Bálint Lászlóra (5-6.o.)

FÁTRAI Klára: Így emlékezem Bálint Lászlóra (6.o.)

BERNSCHÜTZ Sándor: Bőcsú Bálint Lászlótól (7.o.)

SÍPOS János: Bálint László emlékére (7-8.o.)

DÁNIEL József: Baja, 1944. március 19. (9-11.o.)

SARLÓS István: Jókai Mór, Baja város 1893. évi díszpolgára (11-13.o.)

LOVRETTI Zoltán: Mezei Lajos a Rotary Klubban (13.o.)

FÁTRAI Klára: 55 éve fűzfűzfűzfű (14-15.o.)

LAKI Perencz: A városi díszpolgár (15-17.o.)

GYÖNGYÖSI János: Tamburis emlékeim. 3. r. (18-19.o.)

Megjelent dr. Mándics Mihály Csávolyai utabírási 1772 című könyve (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelmelek: a kockás sájkó (20.o.)

4. szám (április)

BÁLINT Anikó: Emléksorok Bálint László Tiszár Útján (1.o.)

PÉTER Árpád: Nekrológ Bálint Lászlóról, a magyarországi, az osztrákországi, a gimnaziumi igazgatóról, a fűzfűzfűzfűzfű (2-3.o.)

RICHTER Attila Sebastian: Emlékezés Bálint Lászlóra. Ismét Baján voltunk... (4.o.)

KEVE Gábor: Gyulavári József (1948-2014) (4-6.o.)

HAMAR Péter: Az utolsó előtti mese, amely szintén vesztett végződik. In memoriam Csáth Géza (6-8.o.)

SÁNDOR Boglárka: Zalavári László műhelyéről, Jövőről és a városi olvasási szokásokról (9-10.o.)

FÁTRAI Klára: Ismerkedés a bajai fűzfűzfűzfű megismeréséről (11.o.)

Az Erdő László Alapítvány kezeltében a Baja Város Hírnévét díjat Bálint Lászlónak írté oda (11.o.)

SARLÓS István: Az 1935. évi országgyűlési választási bajai előkészületei (12-13.o.)

MAYER János: A sírokat még keresni kell. Könyvismertetés (13-14.o.)

JÁRAI Zoltán: Szilárd Baján járt. Rendhagyó könyvismertetés (14-15.o.)

ZALAVÁRI László: Tereznévadó a Kultúrpalotában (16.o.)

SZŐKÉ György István: Egy falusi tanító könyvtára (Folytatás) (16-18.o.)

MAYER János: Holt költők élben (Holt költők társasága. A Bajai Pártok székelyi érdeke, Városlátogatás, 2014. március 17.) (18-19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelmelek: a székely (20.o.)

5. szám (május)

MAYER János: Dózsa György új tükörben. 1. r. A történelmi Dózsa (1-4.o.)

DÁNIEL József: Iskolánk a háború árnyékában. Hetven éve történt (5-6.o.)

SARLÓS István: Kérvelek a bajai székely foglaltatásról (7-8.o.)

ZALAVÁRI László: Aki zönderted a bajai bődorúság bős 100 évéről. Már a Néppárt előtt osztályozták a fűzfűzfűzfűzfű (8-10.o.)

KARSAI Krisztina: Üdvözlélap Iszambulból [1. r.] (10-11.o.)

SÁNDOR Boglárka: Európai kisebbségek nyomában (11-13.o.)

NEBOJSZKI László: Dagonyok. Baracskai történetek, baracskai emberek. Könyvismertetés (13.o.)

KOTHENCZ Kelen: A hagyományok hálójába Hajós [könyvismertetés] (14-15.o.)

CSEH Béla: Kovács Zita még megjelölt, legújabb könyve [könyvismertetés] (15-16.o.)

NEBOJSZKI László: Pályám emlékeztető. Könyvismertetés (16.o.)

KABDEBŐ Tamás (utolsó M. I. [Mayer János]): Megmagyarázom a bizonyítványom (16.o.)

MAYER János: Högök kell és hogyan lehet. A Róbi Színház és Zenei Közösség új bemutatása Karinthy Frigyes humorcsépeiből. 2014. április 10. (17-18.o.)

Kedves Olvasóink! Jörés az udó 194-ának felajánlása (18.o.)

FÁBIÁN Borbála: A Nepomaki Szent János-szoborról (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelmelek: a pipacs (19-20.o.)

6. szám (június)

SÁNDOR Boglárka: Aki székely, borral foglalkozik, derültesben látja a világot. Dr. Szigyi József borfőzéssel a Hajós-Baja bevétel: folyamatosan fejlődik (1-5.o.)

BÁLINT Gábor: In memoriam Gyulavári József (5.o.)

DÁNIEL József: Tudománytörténetünk a Hold aza legyent lapja (6-8.o.)

MAYER János: Déssa Gyógyúj tükörben. 2. r. Az emlékeztet Dózsa (8-12.o.)

SARLÓS István: A szeszjévi[E] szerződés hívatásos bajai visszhangja (12-13.o.)

PÉTER Árpád: Dubai anizsok (13-15.o.)

HEGEDŰS Tibor: Őzmet a Kozmosból ... avagy: a csillagjé letet (15-17.o.)

MAROSVÁSÁRHELYINÉ GERGELY Anna: Kinyitnak az egysomok. A Weires Sándor évfordulás iródnai pályázat értékelése (17-18.o.)

KARSAI Krisztina: Képeslapok Izmamból. 2. r. (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a szongrási csillópók (20.o.)

7. szám (július)

KOVÁCS Zita: 20 éve hanyt el Miskolcay Ferenc festőművész. Az évfordulás Baja város a Bagolyvár megújításával és a kultúrpolitában nyitó kiállítással tisztelt. Miskolcay Ferenc (1899-1994) emlékezete (13-14.o.)

ZALAVÁRI László: Nincs az országban vezető hely Bajánál (3-5.o.)

DÁNIEL József: Híven évo történet a Stauffenberg-mértyét (6-8.o.)

MAYER János: "A jó leten a vívót és engem egymának teremtet". 90 éve születet meg Baja máig egyetlen olimpiai asztyma 1. r. (9-13.o.)

SARLÓS István: A végítélés Baja városi melékhatás. A bajai kőrtől szállítókapacitások „bevonatása” (13-14.o.)

JÁSZBERÉNYI Matild: Dani Boglárka kiállítás (14-16.o.)

FARÁDY László: Testvértalálkozások az Ad Libitum kórus (16-17.o.)

GALAMBOS Gábor: Repülőkér a Duna árterében. Egy kutatás naplója 2009-2011 (18-19.o.)

NEBOJSZKI László - SCHNEIDER Viktor: Védendő védtelenek: a szerpölj (19-20.o.)

8. szám (augusztus)

MAYER János: „A jó leten a vívót és engem egymának teremtet”. 90 éve születet meg Baja máig egyetlen olimpiai asztyma 2. r. (1-5.o.)

FEKETE J. József: In memoriam Borbély János (1933-2014). Elment a dőszív iródnai leprémekenyből fordítja, Baja város rendezte (5-6.o.)

CSERENKÓ Gábor: Egyedül (6.o.)

CSERENKÓ Gábor: Ahogy belépett a flészmagú koszmába ... (7.o.)

FUMF Gábor: Egycercesek képekben (7-9.o.)

ZALAVÁRI László: Életünk a tüzét! Nem versenyistálló: kőzettség (10-12.o.)

TOMASKOVITY Szabolcs: A katymári Latinovics család nyomában 1. r. (12-16.o.)

MAYER János (közrem.): Egy első világháborús szerelmeselevél Bajáról Franciaországba (17-18.o.)

NEBOJSZKI László: Szemzettség és népi vallásosság a Vajdaságban. Kőtyvjánál (18.o.)

SARLÓS István: A Déri-keret megszerzéséről (18-19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a levedula (20.o.)

9. szám (szeptember)

SARLÓS István: Tanékeztetés a háború árnyékában. A polgári iskola nébítéséről 1914 (1-3.o.)

SZÁSZ István: Éljen a háború! Baja 1939-ben. Szabjétyi viszaméltosítás (3-5.o.)

KOSZTOLÁNYI Károly: 70 éves dróttagi találkozó a III. Béla Gimnáziumban (6.o.)

ZALAVÁRI László: Írtvérték a kőzetlábba kőzetláb. "Halhatatlanai" vöi egykori jétkesseli niast lett mestereit (6-10.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Történetek az „átkos” 1970-es és 80-as évekből. Kabátvadás (10-11.o.)

TOMASKOVITY Szabolcs: A katymári Latinovics család nyomában 2. r. (11-14.o.)

SÁNDOR Boglárka: Alkonn művészre, mint Pavarovit volt. közetlóségnék emlékezés. Gulyás Dénes operatőrszínház mesterkuruzsoló, zenéről, tiszteletéről, gastronzozáriáról (14-16.o.)

TÓTH Ferenc: Baja, Bácska légvívnyál (17-18.o.)

PÉTER Árpád: Aszpírín. Egy csodagyógyszer firtészikus története. Kőtyvjármérés (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a sívós szimabó (20.o.)

10. szám (október)

FENCZ Rudolf: Német lovasság Baján, 1944. 1. r. A 8. „Förös Geyer” SS-lovasságkőtyvjé bevonatása Magyarországra és Bajára (1-5.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Történetek az „átkos” 70-es és 80-as évekből. Hírnyúlók 2. A csavár. (5.o.)

MAYER János: Bajától Brnzáláig és tovább. Menzser Tamással sportiponteségről, futball-világhajókőtyvjéről, bajaiásgéről (6-8.o.)

SZAUTER Terézia: Kőzetjé Hemrikőse (1937-2014) emlékezése (9.o.)

Holysejtszám a 2014. 9. szám 9. cídfalán lévő képfelírásból (9.o.)

KOSZTOLÁNYI Károly: A múlt évek tükörében (10.o.)

Bajnák kiállítás a Bács-Kiskun Megyei Kőtyvjéltés (10.o.)

KARSAI Krisztina: Képeslapok Izmamból. Minden a szimnek, mindart a szimák (11-12.o.)

SARLÓS István: Egy bajai cineromádómány. 130 éve lapot nososi címet Netti József fregetkapitány (12-13.o.)

SÁNDOR Boglárka: Mesébe oltor történetem: Elisabéth a sámpadna (14-15.o.)

BÁLDINT Gábor: Általános iskolai csatálytalálkozó 1959-1963 (15.o.)

KORHECZ PAPP Zsuzsanna: Máthias Himesék későbárok vándorúrtól bajai kiállítás cíe (16-17.o.)

Vedica-Máriakőnyve 2014. Zalavári László képiportyja (17.o.)

PÉTER Árpád: Egy mestercsove 50 éve. Kőtyvjármérés (pro-és építőssal) (18.o.)

Dr. Nebajski László kőrtetés (18.o.)

SÜMEGI József: Goethe és a bor (19.o.)

Honpolgár-est a városi könyvtárban (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a fekete nadályó (20.o.)

11. szám (november)

SARLÓS István: Halottak napja a háború árnyékában. Tóth K. szimnek ókja 100 éves emölt (1-2.o.)

MAYER János: Egy német kőtyvjé nagy napján. 500 éve kezdődött a konzumzi zisnet (2-6.o.)

SÁNDOR Boglárka: Tapintatás-Láthatatlan: ifjú miz kőtyvjé alkotás (7-9.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Történetek az „átkos” 70-es, 80-as évekből. 3. A pifandj és úrtúri (9-10.o.)

FENCZ Rudolf: Német lovasság Baján, 1944. 2. r. A szimabót az szimabót (10-13.o.)

MOLNÁR Rozália: Őzmet a múltból (13-14.o.)

BÁN Bála: Egyház és közetlet szerepválás (14-15.o.)

KABDEBŐ Tamás: Hogyan lett magyar zsidó a Hofnó? Érdekessegek egy emölt nagy író kőtyvjéjéteményéről és levelesládájából (16-17.)

Pontesítés (17.o.)

GERGELYNÉ BEKEI Irén: Tükörkőzom Ádám Onivál (18-19.o.)

Előfizetés felhívás (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a fekete bodza (19-20.o.)

12. szám (december)

MAYER János: Megújítás a megírás jejtében. Mőrtégen a 25 éves Bajai Honpolgár (1-3.o.)

NEMES Gábor: Emőltésés a kezdetekre (4-5.o.)

LAKI Ferenc: Szimabót-szimpotura (vers) (5.o.)

Kőzetjétyvjéltés (5.o.)

ZALAVÁRI László: A jétközom szimabót a kereszt árnyék. Karakozonyi kőrtetés a bajai keresztény felekezeten (6-7.o.)

Róví hírtárgás (vers) (7.o.)

VANCSURA Péter: Amstör film a harmadon évekből (8.o.)

STRIBEL István (rev. M. J. [MAYER János]): Kabdebo Péter (1945-2014) emlékezése. Kabdebo Péter, a hírvé. Szabjétyi megemlékezés (9.o.)

KABDEBŐ Tamás: Péter (vers) (9.o.)

SÁNDOR Boglárka: „Az adót nem elcsal, hanem öntálmáztáni kell!” Palik Verivál világhajókőtyvjéről, lo-kálpatriotizmusáról, jubileumáról (10-12.o.)

FENCZ Rudolf: Német lovasság Baján, 1944. [3. r.] Kőtyvjétemet előssé (12-13.o.)

MAYER István: Úrtúria. Bevezetés egy alternatív történeti novellábor; Olipőnt (14-17.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Történetek az „átkos” 70-es, 80-as évekből. 4. A szimabótgyókosi (17.o.)

SARLÓS István: Erdődeli munkálata a Duna-hát védtelenben (18-19.o.)

Bazsa Szabolcs (1978-2014) [gyászír] (19.o.)

Lugunk támogatói 2014-ben (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a gyugras (19-20.o.)

Szerzői névmutató

BÁLINT Anikó 4/1;
 BÁLINT Gábor 6/5; 10/15;
 BÁLINT László 2/6;
 BÁN Béla 11/14;
 CSEH Béla 5/15;
 BERNSCHÜTZ Sándor 3/7;
 CSERENKÓ Gábor 1/6; 8/6; 8/7;
 DÁNIEL József 2/11; 3/9; 5/5; 6/6; 7/6;
 FÁBIÁN Beáta 5/19;
 FARÁDY László 7/16;
 FÁTRAI Kálmán 1/5; 2/14; 3/6; 3/14; 4/11;
 FEKETE I. József 8/5;
 GALAMBOS Gábor 7/18;
 GATTI Beáta 2/3;
 GERGELY Ferenc 3/4;
 GERGELYNÉ BÉKEI Irén 11/18;
 GYÖNGYÖSI János 1/14; 2/17; 3/18;
 HAMAR Péter 4/6;
 HEGEDŰS Tibor 6/15;
 JALOVECZKI Gábor 1/19;
 JÁRAI Zoltán 2/2; 4/14;
 JÁSZ Anikó 1/9; 1/16;
 JÁSZBERÉNYI Mária 7/14;
 KARDEBŐ Tamás 2/6; 5/16; 11/16; 12/9;
 KARSAI Krisztina 5/19; 6/19; 10/11;
 KEVE Gábor 4/4;
 KOCH Róbert Ákos 1/19;
 KORHÉCZ PAPP Zsuzsanna 10/16;
 KOZTOLÁNYI Károly 9/6; 10/10;
 KOTHENCZ Kélemen 1/1; 5/14;
 KOVÁCS T. Sándor 9/10; 10/5; 11/9; 12/17;
 KOVÁCS Zita 1/7; 1/12; 2/4; 2/10; 7/1;
 LAKI Ferenc 3/15; 12/5;
 LOVRENTY Zoltán 3/13;
 LŐRINCZ Gergely 2/19;
 MAJORCSISNÉ UJJADY Krisztina 3/1;
 MAROSVÁSÁRHELYINÉ Gergely Anna 6/17;
 MAYER István 12/14;

MAYER János 2/8; 3/3; 4/13; 4/18; 5/7; 5/16; 5/17;
 6/8; 7/9; 8/1; 8/17; 10/6; 11/2; 12/1;
 MOLNÁR Rozália 11/13;
 NEBOJSZKI László 1/19; 2/20; 3/20; 4/20; 5/13;
 5/16; 5/19; 6/20; 7/19; 8/18; 8/20; 9/20; 10/20;
 11/19; 12/19;
 NEMES Gábor 12/4;
 PENCS Rudolf 10/1; 11/10; 12/12;
 PÉTER Árpád 4/2; 6/13; 9/19; 10/13;
 PUMP Gábor 8/7;
 REINER Rita 2/1;
 RICHTER Anikó Sebastian 4/4;
 SÁNDOR Boglárka 4/9; 5/11; 6/1; 9/14; 10/14;
 11/7; 12/10;
 SÁRLÓS István 1/10; 2/15; 3/11; 4/12; 5/7; 6/12;
 7/13; 8/18; 9/1; 10/12; 11/1; 12/18;
 SCHNEIDER Viktor 7/19;
 SIPOS János 3/7;
 STRIEGL István 12/9;
 SÓMBEI József 10/19;
 SZÁSZ István 9/3;
 SZAUTER Terézka 10/9;
 SZENTIVÁNYI Gábor 3/5;
 SZENTJÓBI-SZABÓ Tibor 1/4;
 SZŐKE György István 4/16;
 TOMASKOVITY Szabolcs 8/12; 9/11;
 TÓTH Ferenc 9/17;
 VANCURA Péter 12/8;
 ZALAVÁRI László 4/16; 5/8; 7/3; 8/10; 9/6; 10/17;
 12/8;

Cikksorozatok mutatója:

Dózsa György új titkóiban (Mayer J.)
 1. r. A Mirtóalmi Dózsa 5/1;
 2. r. Az emlékezet Dózsija 6/8;
 „A jó Isten a vívást és onnan egymásnak teremtett”
 (Mayer J.)
 1. r. 7/8;
 2. r. 8/1;

A katymári Latinovits család nyomában (Tomaskovity Sz.)

1. r. 8/12;
 2. r. 9/11;

Német lovaság Baján, 1944. (Penz R.)

1. r. A „Florina Oryer” SS-lovashadosztály bevonulása Magyarországra és Baján 10/1;
 2. r. A szolgálat az szolgálat 11/10;
 3. r.] Közvetlenül előző 12/12;

Tamburás emlékeim (Gyöngyösi J.)

1. r. 1/14;
 2. r. 2/17;
 3. r. 3/18;

Történetek az „Átkos” 1970-es és 80-as éveiből (Kovács T. S.)

1. r. Kabótvadászat 9/10;
 2. r. Hírfelkeltés 10/5;
 3. r. A pándúr és társai 11/9;
 4. r. A személygépkocsi 12/17;

Üdvözlőlapok (szombatból) (Karsai K.)

1. r. 5/10;
 2. r. 6/19;
 3. r. 10/11;

Védendő védtelemek (Nebojszki L.)

Vetési vajú 1/19;
 Szécsinige 2/20;
 Kockás ökör 3/20;
 Zöld gyök 4/20;
 Pipacs 5/19;
 Szegfűsári cselőkép 6/20;
 Seregély 7/19;
 Levendula 8/20;
 Sávos szőlőszőlő 9/20;
 Fekete nádlyóc 10/20;
 Fekete bodza 11/19;
 Gyöngyulag 12/19;

Csúszdáttevő: Jász Anikó

Védendő védtelemek: a berki veréb

Az 1968-ban készült vígjátékunk – *A veréb és madár* – címe szerint más madarak életével, mindennapjaikkal hasonló jogokat érdemel a verébfélék (*Passeridae*) eddig ismert magyarországi reprezentánsaiként a házi veréb (*Passer domesticus*) és a mezei veréb (*Passer montanus*). A család hazai képviselőinek listája a 2014. június 13-án Baja térségében látott berki veréb (*Passer hispaniolensis*) költőpárral tovább gyarapodott: a faj a megtalálással a hazai madárfauna újdonsága lett, és a figyelem most már rá is kiterjedhet.

Tamás Ádám és Schneider Viktor a Bácsszőlőse, Csikérdán, Kumbajda, Bácsalmáson, Tatabáza, Mátételeken, Bácsbokodon, Bácsborsódón, Katyméren és Madarason

2014. június 12-13-án második alkalommal megrendezett Road Show fehér gölyva látványgyűjtése során – a bácsborsódi Árpád vezér utca 3. számú ingatlan előtti gölyvűcszek fiókáinak jelölése közben – egy hím berki verébet vett észre. A verébekeől közismert, hogy gyakran albedőli a gölyvalakoknak: szívesen vernek tanyát az évek során továbbépipül, egyre magasabbá válik építmények oldalában, az ágak közötti résekben (esetenként seregély is költ ilyen helyeken). Ez most sem volt másként, és a későbbiekben feltűnt a tojó is. A pár tollazatának megfigyelése alapján bizonyossá vált, hogy nem házi verébbel kereszteződött hibrid egyedekről van szó (ilyen példányok a két faj elterjedési területének határvidékén rendszeresen

látathatók). A berki veréb hozzánk legközelebb a szerbiai Vajdaságban – többnyire gölyvalakok oldalában – költ. A bácsborsódi megtalálást követően alaposan átvizsgáltuk Észak-Bácska országgyűlési menti településeinek gölyvűcszekét, a kutatás azonban nem hozott újabb eredményt.

Az egykor a házi veréb alfajának tartott berki veréb Dél-Európában (leginkább a Balkán-félszigeten, Korzikán, Spanyolország déli részén) és Afriká észak partjain költ. A kifejlett madár testhossza 15, szárnyának fesztávolsága 23-26 centiméter. A hím tollazatát gesztenyebarna fedtűvel, széles és fekete torkókkal, fekete pettyes testoldal, fehér poéz és ugyancsak színi szemöldökkel, többnyire fekete dőlmann és váll

jellemzi. Befogott és kézben tartott példányok esetében a tojót a házi veréb megegyező nemű példányaitól viszonylag könnyű, teropí megfigyelésénél jóval nehezebb megkülönböztetni. Általánosságként elmondható, hogy a házi veréb azonos ivarú egyedjeinél világosabb hasi tolaszat és valamivel erőteljesebb csőr jellemzi.

A berki veréb külterületének nyugati részén általában helyben marad vagy csupán rövid távú vonuló, a keleti vidékeken élők Kis-Ázsia belsőbb részeire is eljutnak. Tavasszal és ősszel ezeken a téjakon gyakran láthatók a faj táplálkozó- és pihenőterületek között mozgó, sok egyedből álló, hullámzóan és aránylag gyorsan repülő csapatai. Mint a bácsborsói előfordulás is jelzi, a házi verébrez hasonlóan megtalálják helyét az ember közelében, de leginkább a folyók vagy vizes területek körüli bokrokban és facsoportokban figyelhető meg, ahol gyakran telepeken él. A telephelyekről visszatérő vagy helyben maradt madarak jellemzően áprilisban kezdenek költetni (ezt évente kétszer vagy háromszor tesszik). A gömb formájú és oldalt található bejáratnál kialakított fészkek fő- és számszállakból készül, belsejét a pár tollakkal, pehelytollakkal és állati szőrrel béleli. A 4-8, jellemzően 5-6 ovális alakú tojás gyengén csillogó fényt, halvány kékeszöldes alapszínt és barnás fol-

A fiókának szánt eleséggel a csőrben a hím berki veréb.

A megfigyelt toj

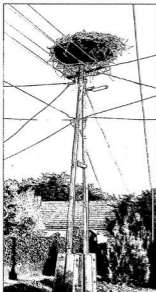
tekkel tarkított. A nagyjából másfél hét után kikélt utódokról mindkét szülő gondoskodik, a fiatalok mintegy két hét múlán hagyják el először a fészket. A terület adta bőséges táplálékoknáltnak köszönhetően Bácsborsódon az első fészkek] kirepülése után a pár másodikfélébe kezdett. A korábbiól mintegy 20 centiméterre épülő fészkekhez a hím veréb napokig hordta az anyagot.

Meglett madarunk alapvetően mavegő, rovarok leginkább a fióknevelés időszakban szerepelnek étlapján. Gyakorlatilag mindent felvesz, ami eleséglőnt szőba jőhet. „A berki verébet sehol sem szeretik; ennek persze megvan az alapos oka. Minthogy igen nagy tömegekben fordul elő, az egyiptomi rizsföldeken jelentős károkat okoz. Palesztinában, ahol szintén rengeteg van belőle, kártételével az embert elkecserecett ellenségévé tette. Kamíria díszparkjaiban és sétányain erőlyes védekező eszközökből kellett folyamodni vele szemben.” – írta róla Alfréd Brehm (In: *Az állatok világa*. 8. kötet, 1933. 222. o.). A leírak alapján főleg a szántóföldi növénytermesztéssel hasznosított területeken várható – ott is inkább csapatos megjelenés esetén – a magyarországi faunában új fajként felbukkanó berki veréb komolyabb károkozása. A madár jelentősebb egyedekézmű hazai előfordulása egyúttal olyan koncepció és kezelési terv kimunkálását igényelné, amellyel összehangolható a mezőgazdasági gazdálkodók és a biodiverzitás (biológiai sokféleség) fenntartásának érdekei.

A www.termeszettvedelem.hu internetes oldal adatai alapján a házi és a mezei verébet 2001-től nyilvánították védetté, mindkét faj természetvédelmi eszmei értéke 200 000 Ft lett. A védék]lesztési miniszter 100/2012. sz. számú rendelete már csupán a mezei verébet

adja meg védettként (az előző összeggel), mellékléteben pedig a házi és berki verébet az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős állatfajok közé sorolja. Előzőek mellett a berki veréb LC (Least Concern, azaz nem fenyegetett) kategóriával szerepel a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) Vörös Listáján.

Dr. Nebojski László – Schneider Viktor

A fotón látható A-típusú fa villanyoszlopokra épült gölyűfészkek oldalában költött a pár (Schneider Viktor felvétele)

BAJAI HONPOLGÁR

Megjelenik minden hónap első napján
ISSN 1416-4469

Főszerkesztő: Dr. Mayer János
Főmunkatárs: Dr. Nebojski László
Olvasószerkesztő: Sándor Boglárka

A szerkesztőbizottság tagjai:
Jász Anikó, Kolbacs Katalin,
Kovács Zsuzsanna, dr. László Ferenc,
Sarlós István, Sipos Loránd,
Zalavári László

Lapalapító:
Újvárosi Általános Művelődési Központ

Kiadó:
Bajai Honpolgár Alapítvány

Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Bank Nyrt. Bajai Fiókja
Szám száma: 11732033 20030119

Postacím:
6500 Baja, Teles Éde u. 12.

E-mail cím:
bajahonpolgar@gmail.com

ELŐFIZETÉS: 06-79322-600

Nyomdai munkák:
Arelvet Nyomda Kft.
Baja, Atilla u. 15. Tel.: 79428-944

A szerkesztőség a beklüldött kéziratok
válogatásának és szünetmentes javításának jogát
fenntartja!